

Barn og krisepregede nyheter – Læring for livet

*En kvalitativ studie om hvordan barn
opplever formidling av krisepregede nyheter
gjennom Supernytt*

Vibeke Høyland

Masteroppgave i spesialpedagogikk
Institutt for Spesialpedagogikk
Det utdanningsvitenskapelige fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2013

Barn og krisepregede nyheter – Læring for livet

**Hvordan opplever barn å få formidlet krisepregede nyheter
gjennom Supernytt?**

Vibeke Høyland

*«Hvis du ikke får vite noe om slike nyheter
så tror du at verden er helt perfekt,
også er du ikke vant til at noen dumme ting skjer (...)
da opplever du verden som et fantastisk sted,
og så etter hvert så merker du at den er helt annerledes
og da blir du veldig sjokka!»*

© Vibeke Høyland

2013

Barn og krisepregede nyheter – Læring for livet

Vibeke Høyland

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Tittel

«Barn og krisepregede nyheter – læring for livet». En kvalitativ undersøkelse hvor fokus rettes mot ni barns opplevelser med kriser og katastrofer som fremstilles gjennom Supernytt.

Bakgrunn, formål og problemstilling

Bakgrunnen for valg av tema er behovet for mer kompetanse om hvilke reaksjoner barn kan oppleve ved eksponering for krisepregede TV-nyheter og økt kunnskap om hvordan egne nyheter fungerer i barnebefolkningen. Formålet med denne masteroppgaven er å få innsikt i og kunnskap om hvordan ni barn opplever og erfarer formidlingen av krisepregede nyheter gjennom Supernytt.

Problemstillingen for denne studien er følgende:

- *Hvordan opplever barn å få formidlet krisepregede nyheter gjennom Supernytt?*

Denne problemstillingen vil besvares gjennom følgende underproblemstillinger:

- (i) *Hvilket forhold har barn til nyheter?*
- (ii) *Hvilke reaksjoner kan barn oppleve ved å se krisepregede nyheter?*
- (iii) *Hvilke forskjeller opplever barn i presenteringen av krisepregede nyheter mellom Supernytt og andre TV-nyheter?*

Metode

Denne undersøkelsen har et kvalitativt forskningsdesign og det er anvendt fokuserende gruppeintervju som metodetilnærming. Informantene er tildelt gjennom visse kriterier og utvalget består av til sammen 9 barn, med tilfeldig fordeling av jenter og gutter. Alle informantene er mellom 10 og 11 år. Det ble gjennomført tre intervjuer, med tre informanter i hver gruppe. Intervjuene ble gjennomført på informantenes skoler, hvor to av gruppene tilhørte en skole på Østlandet og en gruppe tilhørte en skole på Vestlandet. Transkripsjoner av intervjuene utgjør mitt datamateriale og dette analyseres ut i fra kvalitative prinsipper. Det

benyttes sitater fra barna for å presentere funnene, hvor disse drøftes opp mot relevant teori fortløpende.

Funn og konklusjon:

Funnene fra denne studien kan indikere at barna erfarer krisepregede nyheter som skremmende og til tider vanskelige å forholde seg til, men at Supernytt oppleves som en god ressurs for barna i forhold til å redusere noen av de følelser og reaksjoner de erfarer:

- Barna er interessert i nyheter og de ønsker informasjon om det som foregår i verden. De ser på Supernytt så ofte de kan, mens noen får også med seg nyheter fra andre kilder. Alle barna i prosjektet er enige om at egne nyheter for barn er bra.
- Barna uttrykker at de kan blir redde og utrygge av nyheter som inneholder kriser og alvorlige hendelser. Barna har skremmende tanker om hva som kan komme til å skje med dem i fremtiden på bakgrunn av det de hører om i nyhetene. De tenker på hendelser utover et 'her- og nå' øyeblikk og tar tankene med seg inn i hverdagen.
- Barna har forskjellige ønsker om å diskutere pågående kriser og katastrofer i undervisningen. Derimot uttrykker samtlige et behov for å snakke om det de har sett eller hørt i nyhetene. De ønsker å oppnå trygghet ved at voksne forklarer dem hva som foregår.
- Barna opplever formidlingen av krisepregede nyheter som mer konkret og rolig i Supernytt. Dette begrunner de med at Supernytt bruker mindre skremmende bilder og mindre sterke ord når de skal presentere en alvorlig nyhet.
- Barna opplever presentasjonen av krisepregede nyheter i Supernytt som mer forståelig og trygghetsskapende. De legger vekt på at det hjelper at de får forklaringer på hvorfor de er trygge. De fremhever at det er viktig å få vite noe om hvordan andre mennesker har det slik at de kan være med å hjelpe andre som har det vanskelig.

Forord

Etter det som føles som en lang vår er endelig masterprosjektet ferdig. Å skrive masteroppgave har vært en svært spennende og utfordrende prosess, som jeg aldri ville vært foruten. Jeg sitter igjen med kunnskap som jeg vil ta med meg inn i arbeidet som spesialpedagog og som en voksen i barns liv. Og håper at jeg for alltid vil huske at små barn kan ha store bekymringer om vår uforutsigbare verden.

Det er mange som fortjener en stor takk for at jeg har kommet meg i mål med dette masterprosjektet.

Jeg vil derfor benytte anledningen til å takke alle de nydelige barna som deltok i intervjuene. Ved å dele opplevelser og meninger med meg gjorde dere dette prosjektet mulig å gjennomføre. Og takk til lærerne som har tatt seg tid til å finne informanter og forberede dem til prosjektet.

Veileder Liv Heidi Mjelve vil jeg takke for uvurderlig hjelp gjennom alle fasene i prosjektet. Takk for at din dør alltid var åpen og for alle konstruktive og oppmuntrende tilbakemeldinger.

Medstudenter på Helga Engs, disse to årene hadde ikke vært de samme uten dere. Takk for alle morsomme stunder og gode minner.

Guro Katrine, Kristina og Arnfinn vil jeg takke for alle gode tilbakemeldinger og korrekturlesing på oppgaven.

Sist, men ikke minst vil jeg takke Torstein og gode venner for all støtte, omsorg og glede. Spesielt vil jeg takke min aller kjæreste familie. Takk for at dere alltid har troen på meg.

Oslo, mai 2013

Vibeke Høyland

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tittel.....	1
1.2	Bakgrunn for valg av tema	1
1.2.1	Spesialpedagogisk relevans	2
1.3	Problemstilling og formål	3
1.4	Avgrensing og oppbygging av oppgaven	4
2	Teori og tidligere forskning.....	6
2.1	Supernytt.....	6
2.1.1	Supernytts tilknytning til prosjektet	6
2.2	Kriser	7
2.2.1	En pedagogisk tilnærming til kriser	8
2.3	Tidligere forskning på feltet	9
2.4	Kognitiv utvikling.....	11
2.4.1	Barns tolkning av krisepregede nyheter	12
2.5	Samtale med barn om vanskelige tema	14
2.5.1	Bruk av terapeutisk kommunikasjon i spesialpedagogikk	14
2.5.2	Å snakke med barn om krisepregede nyheter	14
2.5.3	Beskyttelse av barn og hensyn til sårbare barn	16
2.6	Skape en opplevelse av sammenheng.....	16
2.6.1	En salutogenetisk tilnærming	16
2.6.2	Mestring	19
2.6.3	Når den forutsigbare verden avkreftes	19
3	Metode.....	22
3.1	Vitenskapsteori	22
3.1.1	Fenomenologi og hermeneutikk	22
3.1.2	Forskers rolle og førforståelse	23
3.2	Metodisk tilnærming.....	24
3.2.1	Kvalitativt fokusgruppeintervju	24
3.2.2	Barneperspektivet	26
3.3	Utvalg	26
3.3.1	Kriterier og rekruttering av informanter.....	27

3.4	Intervjuguide.....	28
3.5	Gjennomføring av fokusgruppeintervjuene.....	29
3.5.1	Transkribering av intervjuer.....	30
3.6	Analyse.....	30
3.6.1	Koding og kategorisering.....	31
3.6.2	Analyse og tolkning.....	31
3.7	Kvalitet og vurdering av undersøkelsen.....	32
3.7.1	Validitet.....	32
3.7.2	Reliabilitet.....	34
3.7.3	Etiske refleksjoner.....	34
4	Presentasjon og drøfting av funn.....	37
4.1	Barns forhold til nyheter.....	37
4.2	Reaksjoner på krisepregede nyheter.....	40
4.2.1	Tanker og refleksjoner.....	41
4.2.2	Tenk-om-tanker.....	43
4.2.3	Når de skremmende tankene ikke forsvinner.....	46
4.3	Samtalen om de krisepregede nyhetene.....	49
4.3.1	Krisepregede nyheter som tema i klasserommet.....	50
4.3.2	Foreldrenes ansvar.....	52
4.4	En opplevelse av sammenheng.....	55
4.4.1	Begripelige nyheter.....	55
4.4.2	Håndterbare nyheter.....	58
4.4.3	Meningsfulle nyheter.....	61
5	Avslutning.....	65
5.1	Oppsummering av funnene.....	65
5.2	Konklusjon.....	67
5.2.1	Spesialpedagogiske implikasjoner.....	68
5.2.2	Videre forskning.....	68
5.3	Styrker og begrensninger ved prosjektet.....	69
	Litteraturliste.....	71
	Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD.....	75
	Vedlegg 2: Informasjonsskriv til informantene.....	77
	Vedlegg 3: Informasjonsskriv til foreldre/foresatte av informanter.....	78

Vedlegg 4: Samtykkeerklæring til informantene	80
Vedlegg 5: Samtykkeerklæring til foreldre/foresatte	81
Vedlegg 6: Intervjuguide.....	82

1 Innledning

I dette masterprosjektet belyser jeg hvordan ni barn opplever formidlingen av krisepregede nyheter gjennom Supernytt. Det rettes fokus mot deres forhold til nyheter, deres reaksjoner på eksponering for kriser og katastrofer i media og hvordan de opplever formidlingen av disse nyhetene i Supernytt i forhold til andre nyheter. Ideen til denne masteroppgaven kommer fra tanker jeg selv gjorde etter den enorme og vanskelige mediedekningen som kom i kjølevannet av terroren som rammet Norge 22. juli 2011. Det teoretiske utgangspunktet i denne masteroppgaven er det salutogenetiske perspektivet med vekt på opplevelse av sammenheng. Her rettes oppmerksomheten mot om barn håndterer og mestrer møte med krisepregede nyheter ved hjelp av et program som Supernytt.

1.1 Tittel

«Barn og krisepregede nyheter – Læring for livet». Tittelen er valgt for å belyse hvordan alvorlige nyheter som tilpasses barnets alder, kan være med å gi mer kunnskap om hvordan verden henger sammen. Tittelen belyser også hvordan voksne kan stå ovenfor en stor pedagogisk oppgave med å gjøre inntrykk og informasjon begripelig, håndterbart og meningsfullt for barnet. Dette er et kvalitativt fokusgruppeintervju hvor barns egne opplevelser og erfaringer står i sentrum.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Media er i dag en stor del av barn og voksnes hverdag. Informasjon er tilgjengelig på en helt annen måte enn før, både gjennom internett, TV og aviser. Gjennom massiv mediedekning kan vi få verdifull informasjon som oppdaterer oss på hendelser, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Samtidig er dessverre naturkatastrofer, terror og kriminalitet noe av det som får størst dekning innenfor nyhetsbilde (Morgan, Shanahan, & Signorielli, 2012). Andre menneskers lidelse er blitt en del av hverdagen til alle, ved at massemediene hurtig og detaljert oppdaterer oss (Dyregrov, 2002). Selv om Norge på mange måter er et fredelig land å leve i, kan nyhetene fra inn- og utland være en skremmende opplevelse for mange barn. Historiene om andre menneskers liv kan være med å skape reaksjoner som engstelse, frykt og angst (Wilson, 2008). Samtidig kan disse historiene skape forandringer i barnets oppfatning om at verden er trygg og forutsigbar (Morgan et al., 2012). Barnepsykolog Magne Raundalen

og spesialpedagog Ph.D Jon-Håkon Schultz (2008) har rettet oppmerksomheten mot de barna som opplever å bli indirekte berørt av kriser og katastrofer gjennom eksponering for nyheter. De hevder at det er flere enn de som er direkte berørt som trenger noen å snakke med når alvorlige hendelser rammer. Barnets alder spiller en stor rolle i hvordan eksponering for traumatiske nyheter påvirker det (Cantor, 1998). Men fra et utviklingsperspektiv vet man at barn tenker og resonnerer svært annerledes enn det voksne gjør (Berk, 2009). Spesielt viktig er det for de barna som tidligere har opplevd traumatiserende hendelser og få støtte og oppfølging i perioder hvor en krise eller katastrofe pågår. Dette er fordi det kan være ekstra vanskelig for dem å forholde seg til hendelser som minner om dem om det de har vært gjennom.

Mange voksne kan finne det vanskelig å snakke med barn om alvorlige tema som tas opp i nyhetene, dette begrunnes ofte med at man ikke vil gi barna bekymringer som enda ikke har nådd dem (Raundalen & Schultz, 2008). Kunnskapen om at barn får med seg og blir påvirket av skremmende nyheter har i følge Raundalen og Schultz (2011) ikke ført til utarbeidingen av metoder som kan hjelpe barna å håndtere den frykten de opplever, før for tre år siden. Da presenterte NRK egne nyheter for barn mellom 8 og 12 år, Supernytt. Hensikten med programmet er å fremheve at man kan snakke med barn om alt så lenge det gjøres på en tilrettelagt måte (Thomassen, 2012). I et intervju med tidsskriftet pedagogisk profil forteller daværende programleder, Benedicte Bendiksen, at det de gjør i Supernytt er å ivareta barnas rett til informasjon og rett til å bli hørt, noe som fremkommer av FNs barnekonvensjon (Jørgensen, 2011)

1.2.1 Spesialpedagogisk relevans

Forskning innenfor spesialpedagogikken har som oppgave å utvikle kunnskap om vilkår som fremmer og vilkår som hemmer læring hos individer. Ved å få mer kunnskaper om risiko- og beskyttelsesfaktorer kan man jobbe forebyggende mot alle arenaer i barn og unges liv (Tangen, 2012).

Denne masteroppgaven konsentrerer seg hovedsakelig rundt spesialpedagogikkens forebygging av sosiale og emosjonelle vansker, som kan stå i veien for barns livsutfoldelse og læring. Sosiale og emosjonelle vansker beskrives av Befring (2008) som barn som har vansker med å finne seg til rette i skolen og i samfunnet av ulike årsaker. Dette er i følge ham ingen homogen gruppe, men at vanskene disse barna erfarer viser til sider ved den sosiale

konteksten og er samtidig et uttrykk for barnets særpreg, skjørhet og sårbarhet. Ved å rette oppmerksomheten mot nyheter som er dramatiske og alvorlige, anses de som en potensiell faktor i at barn utvikler frykt, redsel og angst, noe som igjen kan stå i veien for barns livsutfoldelse og læring. På bakgrunn av at barn lever i en verden hvor media og nyheter er en stor del av hverdagen, finner jeg det relevant å få frem kunnskapen om hvordan barn selv opplever de alvorlige og krisepregede nyhetene og hvordan disse nyhetene kan være en mulig risikofaktor i barnets liv. Et eget nyhetsprogram er et steg i riktig retning mot å møte barns behov for informasjon på en tilpasset måte (Raundalen & Schultz, 2011). Derfor er det av interesse å høre barnas egne opplevelser med dette fenomenet. Jeg ønsker å finne ut om et program som Supernytt bidrar til at barna blir tryggere samtidig som de blir mer kunnskapsrike, da det å hjelpe barn med å forstå dramatiske nyheter kan være inngangen til en utviklende læring (Raundalen & Schultz, 2011).

1.3 Problemstilling og formål

Problemstillingen er følgende:

Hvordan opplever barn å få formidlet krisepregede nyheter gjennom Supernytt?

For å besvare problemstillingen er følgende underproblemstillinger formulert:

- (i) Hvilket forhold har barn til nyheter?
- (ii) Hvilke reaksjoner kan barn oppleve ved å se krisepregede nyheter?
- (iii) Hvilke forskjeller opplever barn i presenteringen av krisepregede nyheter mellom Supernytt og andre TV-nyheter?

Begrepet krisepregede nyheter omhandler de alvorlige og dramatiske nyhetene som fremstilles i media. Dette er nyheter som i stor grad handler om at mennesker er rammet av en katastrofe eller en krise. Dette vil innebære nyheter både lokalt, nasjonalt og internasjonalt (Raundalen & Schultz, 2008). Supernytt er betegnelsen på et nyhetsprogram for barn som vises på NRK Super, en kanal under Norsk Rikskringkasting (NRK). Barna det henvises til i prosjektet er barn i alderen 8 til 12 år. Det vil si at de er i den målgruppen som programmet Supernytt retter seg mot. Reaksjoner dreier seg om kognitive og følelsesmessige reaksjoner

barna kan oppleve når de ser krisepregede nyheter. Dette vil være reaksjoner som barna selv uttrykker gjennom beskrivelser, ikke observerte reaksjoner i intervjuet.

Formålet med denne masteroppgaven er å utvikle kunnskap om barns opplevelse av krisepregede nyheter. Hensikten er å få økt forståelse om i hvilken grad Supernytts formidling kan være med å gjøre alvorlige og dramatiske hendelser begripelige, håndterbare og meningsfulle gjennom å lage tilpassede forklaringer for barn. Da vil det være av interesse å vite noe om forholdet barn har til nyheter, hvilke reaksjoner de erfarer og til slutt hvordan Supernytt oppleves som formidler av krisepregede nyheter. Prosjektet vil være av interesse for alle som er i kontakt med barn, både foreldre, pedagoger og spesialpedagoger. Dette er fordi fokuset vil rettes særlig mot det som barna opplever som hjelp gjennom frykt og angst som oppstår på bakgrunn av hendelser de ser i nyhetene. Dersom media er en så sentral del av hverdagen til dagens barn og unge, er det viktig at vi som voksne engasjerer oss i hvordan det barnet ser påvirker deres psykiske helse. Dersom vi vet mer om hvordan barn opplever de krisepregede nyhetene, kan vi også bli bedre i å gi dem den nødvendige forklaringen og hjelpen de trenger.

1.4 Avgrensing og oppbygging av oppgaven

Ved å avgrense oppgaven til å omhandle krisepregede nyheter og påvirkningen de har på barn, har jeg utelukket en del andre temaer. Dette prosjektet vil fokusere på kriser som skjer lokalt, nasjonalt eller internasjonalt og som angår oss alle fordi vi blir indirekte berørt gjennom massemediene. Altså vil ikke oppgaven berøre andre kriser som rammer barn mer direkte. Supernytt er valgt på bakgrunn av at det er et nyhetsprogram for barn, med tilpassede forklaringer ut i fra barns utvikling og alder. Aftenposten junior er også et medium som presenterer nyheter for barn gjennom en avis, men oppgaven vil ikke berøre denne.

Oppgaven består av til sammen fem hovedkapitler. I kapittel 1 beskrives bakgrunnen for oppgaven og studiens spesialpedagogiske relevans. Videre presenteres problemstillingen med tilhørende underproblemstillinger og formål. Kapittel to presenterer prosjektets teoretiske referanseramme og tidligere forskning på feltet. Dette kapittelet er delt inn i fem deler som hver for seg presenterer relevant litteratur og teori i forhold til prosjektets problemstilling. Videre vil det i kapittel 3 redegjøres for de metodiske vurderingene som er gjort i prosjektet. Det blir redegjort for valg av forskningstilnærming, utvalg, gjennomføring av intervjuene og

analyse. Til slutt drøftes undersøkelsen kvalitet og etiske overveielser. Kapittel 4 tar for seg presentasjon av funnene i undersøkelsen. Informantenes utsagn beskrives og drøftes fortløpende opp mot relevant teori. Kapitlet er delt inn i fire hovedkategorier med tilhørende underkapitler. Hver hovedkategori inneholder avslutningsvis en oppsummering. Oppsummering av funn og konklusjon kommer i kapittel 5.

2 Teori og tidligere forskning

I dette kapittelet gjøres det rede for den teoretiske forankringen i prosjektet og tidligere forskning på feltet. Teorien er valgt for å belyse problemstillingen. Jeg ønsker først å presentere Supernytt for å gi en beskrivelse av programmet studien tar utgangspunkt i. Videre vil jeg belyse begrepet kriser og hvordan pedagogikken forholder seg til kriser. Jeg finner det også relevant å presentere tidligere forskning om hvordan eksponering for kriser i nyhetene påvirker barn. Barns kognitive utvikling presenteres for å gi en forståelse av utviklingsforutsetninger som ligger til grunn for deres tolkning av krisepregede nyheter. Samtaler med barn om vanskelige temaer belyser litteratur om utfordringer ved å snakke med barn om alvorlige tema. Til slutt beskrives begrepet om «opplevelse av sammenheng» i sammenheng med Antonovskys salutogenetiske perspektiv

2.1 Supernytt

Supernytt er et nyhetsprogram for barn mellom åtte og tolv år. Programmet er produsert av NRK og vises hver ukedag på NRK Super, en kanal under Norsk rikskringkasting. Første sending var i januar 2010 (NRKSuper, 2013). Målet med Supernytt er å formidle nyheter slik at barn forstår dem. Videre er et mål å dempe frykten barn kan ha i forbindelse med krisepregede nyheter. Det ønskes i tillegg å oppfordre barn til å snakke med voksne om det de ikke forstår (Thomassen, 2012). Prosjektleder for Supernytt, Live Kaldestad, uttrykte følgende i forbindelse med lanseringen av Supernytt:

Vi vil ta barn på alvor. Mange bruker allerede nett og TV for å få med seg nyheter, og vi vil sette disse nyhetene i en sammenheng. Vi ønsker å spre kunnskap om det som skjer i Norge og resten av verden. Og det er vesentlige forskjeller på de vanlige nyhetene og Supernytt. Vi ønsker å dempe frykten. (...) (Noer Mei Ling, 2009)

2.1.1 Supernytts tilknytning til prosjektet

Tidligere forskning, som vil bli presentert i avsnitt 2.3, viser at barn helt ned i barnehagealder får med seg deler av de skremmende nyhetene. Allikevel mener Raundalen og Schultz (2008) at man ikke, før nå, har utviklet gode nok metoder og kanaler for å hjelpe barn med å håndtere den frykten og engstelsen som kan oppleves i forbindelse med slike nyheter. Supernytt er et

godt steg i riktig retning for å møte konflikten barnet opplever mellom ønske om informasjon og frykten slik informasjon kan skape.

Samtidig sier de at å lage nyheter til barn også medfører noen utfordringer. Særlig det faktum at man ikke skal påføre barna problemer som ennå ikke har nådd dem. Barnet skal gjennom å få egne nyheter blir tryggere, samtidig som de skal lære noe (Raundalen & Schultz, 2011).

Supernytt vil i dette prosjektet brukes for å finne ut hvordan barna opplever formidlingen av de krisepregede og alvorlige nyhetene i nyheter for barn. Målet er å finne ut om Supernytt klarer å formidle de krisepregede nyhetene på en måte som gjør at barnet mestrer å begripe, håndtere og finne mening i det de ser og hører.

2.2 Kriser

Raundalen og Schultz (2006) beskriver en krise tilknyttet til barn og unge som: «en hendelse som overvelder barnet fordi tillærte mestringsstrategier ikke fungerer der og da, eller fordi barnet ennå ikke har lært adekvate mestringsstrategier» (Raundalen & Schultz, 2006, s. 15).

Med utgangspunkt i arbeid og undersøkelser med barn har Raundalen og Schultz (2008) valgt å dele kriser inn i tre ulike nivåer. Inndelingen er følgende:

1. *gradskriser* er kriser som gjelder oss alle. Dette er hendelser som skjer nasjonalt eller internasjonalt og som berører alle fordi vi blir indirekte rammet gjennom omfattende mediedekning. Eksempler på dette kan være krigen i Irak eller tsunamikatastrofen i Thailand i 2004.

2. *gradskriser* er det samme som 1. gradskriser, men hvor barn er involvert i hendelsen. Det at barn er rammet fører til at barn lettere kan kjenne seg igjen og at de derfor kan identifisere seg med det som har skjedd. Eksempel på dette kan være saken om Lommemannen eller når et familiedrap får stor mediedekning.

3. *gradskriser* beskrives som hendelser hvor barn er offer eller nærmeste pårørende. Eksempel på dette kan selvmord i familien.

Dette prosjektet vil i all hovedsak konsentrere seg om kriser på nivå en og to. De hendelser som blir fokusert på er kriser som i utgangspunktet foregår et annet sted, men som gjennom massiv mediedekning bringes nærmere barnet. Det vil si at barnet har følt seg involvert i

krisen i mer eller mindre grad, uavhengig av hvor krisen har skjedd (Raundalen & Schultz, 2003). Media er i dag en stor del av barnas kultur, på godt og vondt. De har tilgang til informasjon på en helt annen måte en før, både gjennom TV, aviser og internett. Effekten av mediene er sterk, og alle disse informasjonskanalene kan være med å gi barna bilder av virkeligheten som er vanskelig å takle alene. Det som egentlig foregår langt borte, kan gjennom media plutselig være nært og veldig overveldende (Fossen, 2004). Prinsippene for hvordan man skal hjelpe et barn som opplever uro, redsel og angst knyttet til en krise er de samme uansett hvilken krise det er snakk om (Raundalen & Schultz, 2006). Derfor er det av stor betydning at alle som jobber med barn har kunnskaper om hvordan kriser på ulike nivåer kan påvirke barnet.

2.2.1 En pedagogisk tilnærming til kriser

Psykologien og psykiatrien er et felt som er spesialisert for å møte barn i kriser, mens i pedagogikken har dette vært et lite utviklet felt. Raundalen og Schultz (2006) har brukt navnet krisepedagogikk når de snakker om pedagogikkens møte med barn i krise, der de retter seg særlig inn mot skolen. Bakgrunnen for deres fokus på pedagogikk og kriser er at det gjennom årene er blitt kjent hvor viktig hjelp pedagoger i barnehagen og skolen kan gi barn og unge som opplever ulike kriser. Spesielt har man sett en positiv utvikling i skolens beredskap når krisen rammer skolen (Raundalen & Schultz, 2008). Skolen er en arena hvor barnet bruker store deler av sin hverdag og man vet at barnet ikke legger fra seg alle bekymringer i det de kommer inn i klasserommet. Tanker, følelser og hendelser som barnet tar med seg inn i skolen kan være med å stå i veien for læring og utvikling (Raundalen & Schultz, 2006). Følelser antas å spille en sentral rolle i vår kognitive prosesserings evne og negative følelser om personlige aspekter kan dermed være med å påvirke barnets kapasitet til læring (Berk, 2009).

En av hovedtankene i krisepedagogikken er at man kan lære av alt, også kriser (Raundalen & Schultz, 2006). Dersom skolen har en klar strategi for hvordan man skal håndtere krisepregede hendelser som presenteres i media, kan dette skape potensielle læringssituasjoner. Denne læringen kan være med å gi barna kunnskaper om hvordan lokale, nasjonale og internasjonale problemstillinger oppstår og løses. Samtidig kan denne innsikten være med å dempe den frykten og angsten som kan komme i forbindelse med hendelser som virker overveldende og skremmende (Raundalen & Schultz, 2008).

2.3 Tidligere forskning på feltet

Årsaken til at man i mange år trodde at barn ikke ble påvirket av fjerne katastrofer og dramatiske hendelser er nok på bakgrunn av at de reagerer annerledes enn det voksne gjør og derfor er ikke reaksjonene like lett å oppdage (Fossen, 2004). Samtidig er det gjort langt mindre undersøkelser på barns frykt-reaksjoner på TV nyheter enn på barns reaksjoner på underholdnings TV (Cantor, 1998).

Joanne Cantor og Amy Nathanson (1996) har forsket på barns frykt reaksjoner ved å se på TV-nyheter. Tendensen i undersøkelsen viser at jo eldre barnet blir, desto større er fryktreaksjonen på vold mellom ukjente. Samtidig synker tendensen for å bli opprørt av naturkatastrofer. Foreslåtte forklaringer for den observerte aldersforskjellen her ble basert på utviklingsforskjeller i barns forståelse av fantasi-virkelighets skille og reaksjonsevnen på perseptuelt fremtredende stimuli (Cantor & Nathanson, 1996).

Videre forskning gjort av Cantor (1998) viser også at førskolebarn har større sannsynlighet for å reagere med frykt på noe som ser skummelt ut, men som kanskje er helt ufarlig. Mens barn i skolealder blir mer sensitiv over mediehistorier om ting som er farlig, men kanskje ikke ser så farlige ut. De blir i økende grad mer redde for hendelser de forstår kan skje med dem også. I sine undersøkelser fant hun også at de litt eldre barna synes TV-nyheter er skummelt. De rapporterer om angst og frykt for seg selv og nære personer i deres liv (Cantor 1998).

Betty Pfefferbaum et al. (2000) studerte i hvilken grad de kunne finne posttraumatisk stress symptomer to år etter Oklahoma-bombingen hos ungdommer som geografisk ikke var i nærheten av hendelsen. De fant at medieeksponering og indirekte menneskelige relasjoner var signifikante prediktorer for symptomer hos de som hadde skårer innenfor kriteriene i testen. Funnene fra undersøkelsen peker på at barn som fysisk ikke var i nærheten av hendelsen eller ikke kjente noen som var involvert allikevel rapporterte om PTSS symptomer og tap av funksjonalitet ved økt media eksponering og indirekte tap.

Mark Shuster et. al (2001) gjorde en nasjonal undersøkelse på stressreaksjoner etter terrorangrepet 11. september 2001. Nesten femti prosent av foreldrene sa at barna deres hadde uttrykt en bekymring for sin egen eller næres sikkerhet. Mange av foreldrene rapporterte også barna hadde minst en av fem stress symptomer etter angrepet. Selv om det var de som bodde i

nærheten av New York som rapporterte om de sterkeste reaksjonene, ble det også funnet lignende reaksjoner hos de som bodde lang borte fra hendelsen.

Dyregrov, Raundalen og Shultz (2003) referert i Raundalen og Schultz (2006) gjennomførte i 2003 en spørreundersøkelse gjennom barneombudet om ungdomsskoleelevers tanker og reaksjoner på krigen. Resultatene fra denne undersøkelsen viser at etter krigen begynte mange av elevene å tenke mer på at noe nytt fælt kunne skje og en del ble generelt mer redde. Den samme undersøkelsen viste også et inntrykk av at barna ville hatt stor nytte av at voksne hadde tatt deres uro og behov for mer kunnskap om hendelsene på alvor. Over halvparten av elevene i undersøkelsen skulle ønske at læreren hadde snakket mer om krigen i undervisningen. Samtidig gjorde Dyregrov et. al. (2003, ref. i Raundalen og Schultz, 2006) en spørreundersøkelse blant lærere om hvilke utfordringer de sto ovenfor under Irak-krigen, i forhold til samtaler om tema i klasserommet. Tendensen i undersøkelsen var at flere av lærerne hadde en positiv holdning til at krigen burde trekkes inn i undervisningen og de opplevde dette som en oppgave som tilhørte deres arbeid. Likevel viste det seg at de samme lærerne i liten grad hadde tatt opp krigen i klasserommet. Flere motstandsfaktorer ble nevnt i forbindelse med å begrunne dette. For det første var det faglige uenigheter om barn burde eksponeres for nasjonale og internasjonale konflikter. En annen motstand var av strukturell karakter, hvor lærerne begrunnet det i at planen for undervisning var lagt på forhånd og at tiden ikke strekker til. Samtidig fantes det også motstand som lå i beskyttelse av seg selv.

Barbara J. Wilson (2008) har gått gjennom store mengder dokumentasjon på sammenhengen mellom media og barns følelser. Selv om forskning på de langsiktige effektene av medieeksponering på barns følelsesmessige utvikling er relativt liten, har en god del forskning evidens på at media eksponering kan bidra til barns frykt og angst. Både fiktive programmer og nyheter kan forårsake en varig negativ følelsesmessig reaksjon. I sin oppsummering skriver Wilson at forskning viser at elektroniske medier, spesielt nyheter, kan påvirke barns persepsjon av hvor farlig verden er.

Disse utvalgte tidligere forskningsrapporter viser at barns reaksjoner på TV-nyheter kan være sterke og i noen tilfeller svært alvorlige. Jeg har gjennom mine forberedende litteratursøk ikke kommet over forskning som sier noe om hvordan nyheter tilpasset barn virkelig fungerer i barnebefolkningen, og hva det har å si for barns påvirkning av krisepregede nyheter. Derfor er

denne undersøkelsen betydningsfull for å finne ut mer om hvilke opplevelser og erfaringer barnet har med dette fenomenet.

Hva er frykt, redsel og angst?

Frykt, redsel og angst henger ofte sammen. Når man opplever angst kjenner man en følelse av redsel. Det samme gjelder frykt, det skaper en følelse av redsel og engstelse. Emosjoner som kommer i forbindelse med frykt er nervesystemets reaksjon på farer vi opplever som truende. Tross ubehaget det medbringer, er redsel og angst biologiske funksjoner vi er avhengige av for å overleve (Berg, 2005). Angst er det som varsler oss om psykisk fare og kan betegnes som en form for frykt som ikke er spesifikk. Det kan komme i forbindelse med at vi erfarer at det skjer forandringer i våre omgivelser. Det som skjer er ukjent og bringer en følelse av utrygghet og usikkerhet (Skårderud, Stänicke, & Haugsgjerd, 2010).

Alle mennesker kan føle angst og redsel, men vårt system for å reagere på stimuli er forskjellig og derfor vil ulike situasjoner utløse ulike reaksjoner hos mennesker (Berg, 2005). Når barn hører om og ser overveldende og skremmende nyheter, kan de oppleve redsel, frykt og angst i ulik grad. Redselen kan bli større dersom barnet ikke får uttrykk for disse følelsene og hjelp til å bli roligere og tryggere (Raundalen & Schultz, 2006).

2.4 Kognitiv utvikling

Gjennom utviklingspsykologien kan man finne teori og kunnskap som kan hjelpe oss å bedre forstå barns forutsetning for forståelse av situasjoner og hendelser i ulike aldre (Ruud, 2011).

På tross av kritikken som er rettet mot Jean Piagets teori, blir den fortsatt ofte brukt når man skal gi en forklaring på den kognitive utviklingen fra barn til voksen (Woolfolk, 2004). Piaget delte denne utviklingen inn i fire stadier; Det sensomotoriske (0-2 år), det preoperasjonelle (2-6 år), det konkret-operasjonelle (6-12 år) og det formal-operasjonelle (12-18 år) (Berk, 2009).

Piagets modell for kognitiv utvikling beskriver hvordan mennesker tillegger verden mening ved å samle og organisere informasjon gjennom ulike stadier i livet (Woolfolk, 2004). Det sensomotoriske stadiet kjennetegnes av at barnet erfarer verden gjennom sansene og motorisk aktivitet. Det preoperasjonelle stadiet karakteriseres av at språket brukes mer til å tilegne seg kunnskap. I dette stadiet forholder barnet seg mest til her- og nå situasjonen og har vansker

med å ta andres perspektiv. Når barnet befinner seg i det konkret-operasjonelle stadiet har det mer evne til å systematisere erfaringer (Ruud, 2011). Tenkningen til barnet tar nå mer utgangspunkt i den håndfaste virkeligheten og det klarer mer enn før å skille mellom fantasi og virkelighet. I det siste stadiet, det formal-operasjonelle, har barnet mer en voksen tankegang. Barnet trenger ikke lenger å ha opplevd en situasjon for å kunne forestille seg den. Nå kan det ta utgangspunkt i en hypotetisk situasjon og ut i fra den resonnerer deduktiv. Barnet kan også bruke spesifikke observasjoner for å komme frem til generelle prinsipper (Berk, 2009).

Den utviklingen som skjer på de to siste stadier hvor barnets tenkning går fra konkrete til mer formale resonnementer kan være med å forklare hvorfor forskningen tyder på at eldre barn reagerer mer på virkelige hendelser, som nyheter om mord, enn på forestillinger og fantasier, som heks og troll. Yngre barn, som ikke klarer å se skillet mellom virkelighet og fantasi, er like sannsynlig å bli redd av ting som ikke har noen objektiv virkelighet som av ting som i virkeligheten kan skje (Cantor & Nathanson, 1996). Etter hvert som barnet modnes blir det mer bevisst dette skillet. Innholdet i barns frykt utvikler seg da etter hvert som barnet blir eldre med bakgrunn i forståelsen av skillet mellom fantasi og virkelighet. En frykt kan forsvinne, mens andre blir erstattet av nye etter hvert som barnet får en større forståelse av det som skjer. (Berk, 2009). Det siste stadiet kjennetegnes av at barnet med grunnlag i observasjoner og resonnering kan tenke seg situasjoner som kan skje (Woolfolk, 2004). Dette kan gjøre at barnet tenker mer på hvilke hendelser som er sannsynlige å kunne skje med dem enn på situasjoner eller hendelser som er lite sannsynlig å skje (Cantor & Nathanson, 1996).

I dette prosjektet er informantene mellom 10 og 11 år. Det vil si at de befinner seg på det konkret-operasjonelle stadiet i Piaget's utviklingsmodell, samtidig nærmer de seg også det formal operasjonelle stadiet, noe som kan føre til at man kan finne kjennetegn fra begge disse stadiene i barnets kognitive utvikling.

2.4.1 Barns tolkning av krisepregede nyheter

Informasjonen barn presenteres for gjennom TV kan ofte virke usammenhengende og kaotisk på grunn av at innslagene kommer oppstykket og tilfeldig. Å sette all informasjonen i en meningsfull sammenheng kan derfor være vanskelig for barn (Fossen, 2004). Særlig når barnet ennå ikke har utviklet strategier og evner til å tolke det som skjer (Raundalen & Shultz, 2008). Barnet mangler ofte mestringsstrategier til å takle de reaksjonene og følelsene som

kommer i forbindelse med en alvorlig og dramatisk nyhet (Schultz & Raundalen, 2011). Den verden som presenteres gjennom media, særlig i forbindelse med nyheter om vold, mord, katastrofer og terror, gir barna en følelse av å ikke ha kontroll og dette kan føre til stor engstelse og angst hos barnet i forhold til hva som kan komme til å skje.

Barn kan ofte ha det Aud Fossen (2004) har kalt «tenk-om-tanker». Med det menes at barn ofte arbeider med tenkte situasjoner på det mentale plan og skaper seg en indre fantasiverden på bakgrunn av disse tankene. Denne fantasiverden kan være både positiv og negativ.

Tankene barnet bruker for å fylle på fantasiene sine får de ved å observere andre mennesker, men også gjennom bilder og hendelser de ser på nyhetene. Gjennom dette lager barnet seg hypoteser som det bruker når det skal prøve å lage slutninger om hva som kan komme til skje. Gjennom å bygge slutninger på observasjoner av andres historier og egne fantasier kan barnet gi seg selv unødvendig frykt eller angst. Dette er fordi barnet har en begrenset erfaringsverden i forhold til voksne (Fossen, 2004). Når barn da ikke har tilgang til logiske resonnementer, skaper de egne enkle forklaringer om ting. Disse forklaringene kan ofte inneholde feiltolkninger om virkeligheten (Raundalen og Shultz, 2003).

George Gerbners (Morgan et al., 2012) kultivasjonshypotese kan være med på å forklare hvordan de krisepregede nyhetene tolkes av barn og voksne, og hvordan dette påvirker deres persepsjon av verden. Denne teorien er bygget på kommunikasjonsteorier og foreslår at det er en sammenheng mellom TV-titting og seernes oppfatning av virkeligheten. Gerbner ønsket å finne ut om eksponering av TV-programmer, inkludert nyheter, påvirket seernes tanker om hvordan den virkelige sosiale verden er. Videre antyder han at når folk eksponerer seg selv for enorme mengder symbolsk vold på TV, vil de se verden som et styggere og skumlere sted enn det i utgangspunktet er (Morgan et al., 2012). Kriminalitet og vold er et dominant tema i media og nyhetene har stor dekning der hendelser som involverer dette tema har foregått. Selv om mord er den mest sjeldne formen for vold som skjer i virkeligheten, er det dette som får mest oppmerksomhet gjennom filmer og nyheter. På bakgrunn av den mengden kriminalitet som dekkes av nyhetssendinger kan man skape en sosial paranoia, som igjen har noe å si for vår forestilling om troverdige mennesker og trygge omgivelser (Griffin, 2009).

2.5 Samtale med barn om vanskelige tema

Erfaring fra både praksis og forskning viser at åpenhet rundt vanskelige tema kan støtte barnets mestringsevne i vanskelige situasjoner. Det er viktig at barnet får et bevisst forhold til ytre hendelser og indre følelsesmessige reaksjoner (Fossen, 2004).

2.5.1 Bruk av terapeutisk kommunikasjon i spesialpedagogikk

Det viktigste redskapet i en pedagogisk tilnærming til kriser er språklig bearbeiding. Terapeutisk kommunikasjon er et begrep som er brukt for å beskrive hvordan man kan kommunisere med barn som opplever kriser, uten at dette skal forbindes med terapi. I pedagogisk sammenheng handler det om å forklare, skape trygghet og veilede. Prinsippene er hentet fra både pedagogikken og terapien (Shultz & Raundalen, 2008). Terapi og terapeutisk kommunikasjon forbindes ofte med psykologisk behandling. Men i pedagogisk og spesialpedagogisk sammenheng vil den terapeutiske effekten av kommunikasjonen handle om samtale om barnets følelser og opplevelser knyttet til ulike arenaer i barnets hverdag. Målet med slik kommunikasjon skal være å gi barnet mulighet til å dele egne tanker og følelser, samt å bidra til utvikling og læring (Kinge, 2006). I sammenheng med barn som blir rystet og angstfulle i møte med nyheter på TV, handler terapeutisk kommunikasjon om å redusere angst og frykt, mens effekten forhåpentligvis vil være muligheter for læring og utvikling, noe som igjen ligger innenfor det pedagogiske feltet (Schultz & Raundalen, 2008).

2.5.2 Å snakke med barn om krisepregede nyheter

Barn som får med seg voldsomme og dramatiske nyheter, mangler ofte erfaringen for å kunne forstå det de ser og hører. Barna har i slike situasjoner behov for en forståelsesramme slik at de kan begripe hva som skjer og dermed få en viss kontroll på ubehaget de kjenner. Hensikten med å snakke med barn om krisepregede nyheter er å gi dem trygghet i hverdagen (Barneombudet, 2008).

Raundalen og Schultz (2008) uttrykker at dersom en skal presentere krisepregede nyheter til barn er det to perspektiver som blir viktige, det terapeutiske og det pedagogiske. Det terapeutiske perspektivet handler om å gi alderstilpassede forklaringer slik at barna opplever å bli roet ned og bli tryggere. Dette gjelder spesielt de minste barna. Det pedagogiske perspektivet handler om at barn skal få lære, for eksempel hvordan samfunnet henger sammen

og hvordan kriser på nasjonalt og internasjonalt nivå oppstår og løses. Dette kan gi barna kunnskaper om hvordan verden henger sammen, samtidig som de blir tryggere på sin egen og deres nærmeste sikkerhet gjennom at informasjonen er forståelig (Raundalen & Schultz, 2008).

Som voksen kan man bruke den pågående oppdateringen som finnes gjennom ulike medier til å gjøre situasjonen mer forståelig. Dette gjør at vi blir roligere og tryggere. For barna fungerer ikke dette på samme måte (Raundalen & Schultz, 2006). Derfor velger ofte barn å spørre voksne slik at de kan få tak i hva som skjer. De ønsker å få vite hva denne hendelsen betyr for dem og de ønsker å vite hva som skjer i ettertid. Ved at barnet spør om disse hendelsene forsøker det å få kontroll på en følelse av utrygghet (Fossen, 2004). Barn må få versjoner av historier de har hørt eller sett, i en alderstilpasset versjon. Desto eldre barn blir, desto mer kunnskap og informasjon søker de. Dersom man gir barnet bortforklaringer hvor man dekker over sannheten, kan barnet bli enda mer og urolig enn det egentlig var, fordi hendelsen blir enda mer uforståelig. Og hele målet med å snakke med barn om nyheter som har gjort dem engstelige og bekymret, er å dempe denne frykten (Raundalen & Schultz, 2008).

Som nevnt tidligere kan krisesituasjoner som media viser være mulige læringssituasjoner for barn, dersom de får bearbeide informasjonen det har fått. Barn har en grunnleggende evne til læring (Raundalen & Schultz, 2003). De søker etter mer kunnskap og informasjon desto eldre de blir på bakgrunn av et økt behov om å forstå hvordan verden henger sammen (Woolfolk, 2004). Og når barn i dag i stor grad blir til som verdensborgere gjennom all informasjon som er tilgjengelig på TV, legges det en plikt over på voksne. Denne plikten omfatter å overføre innsikt og kunnskaper om globale problemstillinger til neste generasjon (Raundalen & Schultz, 2003).

Gjennom utdanningsdirektoratet finnes det tilgjengelige offentlige veiledere innenfor krisepedagogikk. Disse veilederne er utviklet i samarbeid med fagfolk for beredskap og krisehåndtering i skolen. Målgruppen for disse veilederne er lærere og foreldre som har et ansvar for barn i krise. Blant disse veilederne ligger informasjon om hvordan man kan hjelpe barn å bearbeide kriser som fremstilles i media. Disse kan være et godt hjelpereidskap for foreldre og lærere når de finner det vanskelig å snakke med barna om det som foregår (Utdanningsdirektoratet, 2011).

2.5.3 Beskyttelse av barn og hensyn til sårbare barn

Tidligere barne- og likestillingsminister Anniken Huitfeldt uttrykte et ønske om at barn skulle få informasjon om hva som skjer, man skal ikke tildekke sannheten rundt nyheter som får stor mediedekning på grunn av alvorlighetsgrad. Samtidig var hun opptatt av at man ikke skal gi barn bekymringer og problemer som ennå ikke har nådd dem. Barn skal beskyttes (Raundalen & Schultz, 2008). Samtidig finnes det elever i skolen som tidligere har opplevd kriser eller traumer på nært hold. Enten det er krig, ulykker eller naturkatastrofer, bærer disse barna med seg en ekstra sårbarhet når de eksponeres for nyheter som ligner deres egne kriser. Disse barna bør en rette ekstra oppmerksomhet mot når store og dramatiske hendelser vises gjennom media (Raundalen & Schultz, 2006).

2.6 Skape en opplevelse av sammenheng

Når barn alene ikke klarer å sette informasjon de får gjennom media i en sammenheng, kan verden oppleves usammenhengende og kaotisk. Dette kan skape unødig frykt og engstelse og barna trenger hjelp og veiledning i sin forståelse og fortolkning av situasjonen og av egne følelser. Det som presenteres for barnet må være begripelig, håndterbart og meningsfullt for at barnet skal oppleve informasjonen og verden som oversiktlig og sammenhengende. At informasjonen må være begripelig vil si at det er konkret nok til at barnet klarer å integrere det i en sammenheng ut i fra sitt perspektiv. Det må være håndterbart, som vil si at det er trygt nok til at barnet klarer å ta det innover seg i stedet for å skyve det bort. Og det må gi mening i form av at det angår barnet og at det forstår hvorfor det skal integrere det. Å skape en opplevelse av sammenheng er målet i den terapeutiske kommunikasjonen innenfor det spesialpedagogiske feltet (Schultz og Raundalen, 2008).

Schultz og Raundalen (2008) har hentet inspirasjon fra Aron Antonovskys begrep om sense of coherence når de beskriver hvordan barn som får formidlet krisepregede nyheter skal kunne oppleve en sammenheng.

2.6.1 En salutogenetisk tilnærming

Aron Antonovsky (1923-1994) er en kjent professor innenfor medisinsk sosiologi. Han var opptatt av hvordan mennesker, som på tross av å ha opplevd store stressbelastninger i livet, hadde klart seg fint. Antonovsky utviklet den salutogene helsemodellen som et alternativ til

de patogenetiske orienteringene. Antonovsky var interessert i hva som skaper helse, fremfor hva som forverrer helse (Antonovsky, 2000). Innenfor salutogenese tolkes helsebegrepet bredt og referer til faktorer som kan knyttes til helse og velvære på et fysisk, psykisk og sosialt nivå. Nettopp på grunn av at helse knyttes til flere nivåer kan modellen brukes tverrfaglig, som et rammeverk for å organisere og fremstille kompliserte forhold knyttet til helse (Langeland, 2011).

Sentralt i den salutogenetiske tilnærmingen finner vi begrepet sense of coherence, her oversatt med opplevelse av sammenheng (OAS). Antonovsky mente at opplevelse av sammenheng er en psykologisk faktor, som baserer seg på en persons kognitive og emosjonelle tilnærming til livet (Bengel, Strittmatter, & Willmann, 1999). Gjennom sine undersøkelser på blant annet jøder som hadde overlevd Holocaust, fant han at det å ha en opplevelse av sammenheng mellom seg selv og sin tilværelse var en nøkkelfaktor for opprettholdelse av god helse og forebygging av dårlig helse (Wolff & Ratner, 1999). Med dette mener han at personen opplever en varig tillitt til sin indre og ytre verden som rimelig forutsigbar og at sannsynligheten er stor for at ting vil gå bra som man kan forvente seg (Antonovsky, 2000). Måten man opplever virkeligheten på, i form av begripelighet, håndterbarhet og mening, utgjør til sammen opplevelse av sammenheng og bidrar til grad av mestring, helse og velvære. Han antok at individer som hadde en sterk opplevelse av sammenheng hadde en evne til å definere livet som mindre stressende, mobilisere ressurser slik at de taklet stresset de møtte og til å opprettholde motivasjonen og ønske om å klare seg (Wolff & Ratner, 1999). Opplevelsen av sammenheng knyttet Antonovsky (2000) til tre komponenter; begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet.

Begripelig

Begripelighet er den kognitive komponenten i opplevelse av sammenheng. Her henvises det til i hvilken grad man oppfatter stimuli man konfronteres med, enten i ytre eller indre miljø, som forståelig. Oppfattes stimuli som ordnet, sammenhengende, strukturert og tydelig informasjon eller som støy som er kaotisk, tilfeldig og uforklarlig. Begripelighet påvirker også forventninger til hvordan fremtidig stimuli vil fremstå. At man kan forstå fenomener som krig, naturkatastrofer og sult betyr ikke at de er ønskelige. Poenget er at det vil være et skille mellom dem som forstår dem og dem som ikke gjør det i opplevelse av sammenheng (Antonovsky, 2000).

Håndterbart

Håndterbarhet er handlingskomponenten i opplevelse av sammenheng. Den beskriver en persons tro på at vanskelige ting kan løses. Det refereres til i hvilken grad man oppfatter at det står ressurser tilgjengelig for oss til å klare de krav man blir stilt ovenfor av stimuli man utsettes for. Tilgjengelige ressurser vil være enten de man har kontroll over selv eller ressurser som kontrolleres av andre som en venn, kollega eller foreldre (Antonovsky, 2012). Antonovsky så på håndterbarhet som et kognitivt-emosjonelt mønster (Bengel et al., 1999).

Meningsfullt

Meningsfullhet er den følelsesmessige komponenten i opplevelse av sammenheng. Den handler om i hvilken grad man føler at livet er forståelig rent følelsesmessig. Her refereres det til betydningen av å være involvert i noe som gir mening og er viktig for oss, både kognitivt og følelsesmessig. Dette kan være aktiviteter som oppfattes som utfordringer, men som det er verdt å engasjere seg følelsesmessig i (Antonovsky, 2012). Antonovsky anså mening til å være den viktigste komponenten i OAS, da en høy opplevelse av mening bidrar til at en situasjon fremstår som begripelig og håndterbar (Langeland, 2011).

Alle disse tre komponentene har blitt beskrevet i Antonovskys definisjon av begrepet opplevelse av sammenheng. Definisjonen er følgende:

Opplevelsen av sammenheng er en global innstilling som uttrykker i hvilken grad man har en gjennomgående, varig, men også dynamisk følelse av tillitt til at (1) stimuli som kommer fra ens indre og ytre miljø, er strukturerte, forutsigbare og forståelige, (2) man har ressurser nok til rådighet til å kunne takle kravene som disse stimuliene stiller, og (3) disse kravene er utfordringer som det er verd å engasjere seg i (Antonovsky, 2012, s. 41).

Det vil alltid fra person til person og fra kultur til kultur variere hvor mye informasjon som er nødvendig for å kunne forstå, hvilke ressurser en ser på som beste alternativ og hva som er meningsfullt. Det som teller er den nødvendige livserfaringen som fører til en sterk opplevelse av sammenheng og mening (Johannessen, Kokkersvold, & Vedeler, 2010).

Begrepet om opplevelse av sammenheng er definert ut i fra Antonovskys arbeid med voksne mennesker som har vært utsatt for ekstreme psykiske og fysiske belastninger. Samtidig har

man i senere tid sett at begrepet om opplevelse av sammenheng kan overføres til arbeid med barn som opplever kriser. Ved å ta utgangspunkt i det begripelige, håndterbare og meningsfulle kan man skape en sammenheng i barns tilværelse, spesielt for de som opplever engstelse og frykt når noe forferdelig og dramatisk hendelser skjer (Raundalen og Shultz, 2006).

2.6.2 Mestring

I den salutogenetiske modellen antar man at det å ha en sterk opplevelse av sammenheng er avgjørende for en vellykket håndtering av livets stressfaktorer. Det å håndtere stressfaktorer på en god måte er nødvendig for å bevare helsen, hevder Antonovsky (2000). Å være en del av livet, utsetter oss for stressfaktorer som man ikke vet hvordan vil påvirke helsen vår. Derimot er ikke stressfaktorer knyttet til bare negativ stimuli. Stimuli som defineres som en stressfaktor kan like gjerne være positiv. Samtidig kan også stressfaktorer være indre eller ytre. Indre stressfaktorer kan være krav man stiller til seg selv, mens ytre stressfaktorer handler om krav eller problemer som kommer fra vårt ytre miljø. Uavhengig av dette finnes det ikke et krav eller problem som ikke innebærer et følelsesmessig aspekt. Antonovsky (2000) skriver videre at det er evnen til kognitivt og følelsesmessig klare å strukturere sin oppfattelse av en stressfaktor og akseptere at man må håndtere den, som bidrar til mestring.

I forhold til mestring og det salutogenetiske perspektivet er det også sentralt å ta med begrepet om resiliens. Resiliens kan betegnes som et individs motstandsdyktighet. I all hovedsak vil dette si at noen virker å ha en større motstandskraft som beskytter dem mot psykiske vansker og motgang enn andre. Det som er viktig er å kartlegge ressurser og strategier som er tilgjengelige for individet, i gruppen eller miljøet (Johannessen et al., 2010). I forbindelse med tema som undersøkes i dette prosjektet kan dette være med på å forklare forskjeller i barns sårbarhet og hva de opplever som skremmende og angstfremkallende når de ser alvorlige nyheter.

2.6.3 Når den forutsigbare verden avkreftes

Gjennom de første leveårene, med gjentatte rutiner, utvikler barnet en enkel forventningsmodell til omgivelsene og til hva som skal skje. De lærer noe om objekter i den fysiske verden og om sosiale forhold, som er med på å skape antagelser om verden og er grunnstrukturen i deres virkelighetsoppfatning. Disse antagelsene er det som gjør verden

forutsigbar. Som barn utvikler vi som barn arbeidsmodeller for mellommenneskelige relasjoner. Dette er praktiske modeller for samspill og omsorg, trygghet og tillitt til andre som har sitt utspring i våre tidligste erfaringer med viktige omsorgspersoner. Slike arbeidsmodeller utvikles også til omgivelsene om hvordan verden er (Hundeide, 2003).

De grunnleggende antagelsene man forholder seg til i hverdagen er ikke noe man tenker over til daglig, dette er fordi denne antagelsen sjelden avkreftes (Hundeide, 2003). Anthony Giddens (1997) kaller dette for den praktiske bevisstheten, de rutiner som mennesker bygger opp for å skape et rammeverk for trygghet. Opprettholdelse av disse vanene fungerer som en beskyttelse mot truende angst. Videre sier han at dette er den prekonseptuelle virkelighetsmodellen og det er denne som gjør det mulig for barnet å forutse sine omgivelser. Barnets forventninger er ikke en teoretisk prosess, men den er basert på direkte praktisk erfaringer og emosjonelle prosesser (Giddens, 1997).

Janoff-Bulman (1992) sier at det er tre grunnleggende antagelser de fleste har om seg selv og om verden. Dette er at mennesker er generelt gode og at verden stort sett er positiv. At vi er personer med verdi og selvrespekt. Og til slutt at verden er meningsfull, det er sammenheng i alt og at det er mulig å forstå disse sammenhengene. Ved store forandringer eller når store katastrofer og kriser inntreffer, vil alle disse antagelsene om verden komme til vår bevissthet fordi det skjer noe som ikke møter våre forventninger til både verden og mennesker (Hundeide, 2003). Ting blir usammenhengende og vi klarer ikke forstå det som skjer rundt oss. Det er den prekonseptuelle virkelighetsmodellen som rystes og vår oppfatning av virkeligheten blir avkreftet (Giddens, 1997). Et eksempel på når våre oppfatninger og antagelser om verden blir avkreftet er når det oppstår krig eller terror. Alt det en har tatt for gitt og antatt blir avkreftet når det oppstår slike kriser.

I denne forbindelse kan ulike reaksjonsformer vise seg hos barn. Skal barnet klare å komme seg etter kriser og påkjenninger, er det en forutsetning at barnet opplever en gjennomgripende og varig tillit til at ens indre og ytre verden er forutsigbar. Janoff-Bulman (1992) hevder at en katastrofe kan ha positive, bevisstgjørende og eksistensielle konsekvenser. Med det mener han at man blir mer bevisst, verdsetter livet og det man tidligere tok for gitt, og man søker aktivt etter positive verdier som kan understøtte en ny verdiorientering i ens liv. Det som kjennetegner de som kommer seg ut av slike opplevelser på en positiv måte er at de skaper nye og mer realistisk modeller av virkeligheten. Den nye modellen tar med at verden og mennesker ikke alltid er gode, og at ulykker kan slå til igjen, men likevel er verden stort sett

forutsigbar. Man blir mindre naiv, men minster ikke fullstendig tro på livet og verden (Hundeide, 2003).

3 Metode

Metode defineres som redskapene forskeren bruker for å forstå virkeligheten bedre og brukes for å sikre holdbarheten av de påstander en kommer med (Kvale & Brinkmann, 2009).

Avgjørelser angående forskningsmetoder bestemmes av den spesifikke konteksten og de problemene man studerer (Maxwell, 2005). I det følgende kapittel vil jeg starte med en redegjørelse av prosjektets vitenskapsteoretiske retning. Deretter vil jeg gjøre rede for og begrunne metodisk tilnærming, utvalg, datainnsamling og analyse. Avslutningsvis drøftes validitet, reliabilitet og etiske spørsmål knyttet til prosjektet.

3.1 Vitenskapsteori

Vitenskap konsentrerer seg rundt fremlegging av argumenter og evidens og er i praksis en sammensatt og kompleks prosess som innebærer mange typer resonneringer og aktiviteter. Dermed bruker man ofte forskjellige former for tekning i forskning. Vitenskapen er overordnet de konkrete metodene en bruker for å samle empiri gjennom vitenskapelig forskning (Kvernbekk, 2002)

3.1.1 Fenomenologi og hermeneutikk

Oppgavens vitenskapsteoretiske referanseramme har et fenomenologisk og et hermeneutisk utgangspunkt. I fenomenologien står menneskets subjektive opplevelse sentralt. Forsker skal forsøke å forstå andre mennesker ved å prøve så godt det er mulig å sette seg inn i den andres situasjon (Dalen, 2011). Hensikten med en fenomenologisk studie er å finne essensen av en opplevelse eller erfaring (Postholm, 2010). Hermeneutikk betyr «læren om tolkning», og legger vekt på fortolkning og forståelse av utsagn eller datamateriale. Dette gjøres ved å ha fokus på et fyldigere og grundigere meningsinnhold enn det som umiddelbart kommer frem (Dalen, 2011). Førforståelsen til den som tolker vektlegges i hermeneutikken. Forskeren bør være bevisst og redegjøre for sin egen førforståelse, på den måten kan forskeren selv og andre få en forståelse av hva som ligger til grunn for tolkningene (Kvale og Brinkmann, 2009). Min førforståelse belyses i avsnitt 3.1.2.

Det er barnas subjektive opplevelser og erfaringer om krisepregede nyheter jeg ønsker å beskrive i mitt prosjekt, noe som gjør det fenomenologiske perspektivet sentralt. Samtidig er

det hermeneutiske fokuset vesentlig i forhold til mitt ønske om å utvikle forståelse ved at hvert barns erfaring og opplevelse kan knyttes til helheten av det fenomenet jeg studerer (Dalen, 2011).

3.1.2 Forskers rolle og førforståelse

Individets forståelse er bestemt av en førforståelse og handler om meninger og oppfatninger vi har med oss på forhånd, om de fenomener vi studerer. De fleste analysetilnærminger innenfor kvalitativ metode er basert på at forsker skal tolke datamaterialet. På bakgrunn av dette er det derfor viktig å være klar over og redegjøre for egen førforståelse. Dette bør gjøres for at andre skal kunne forstå hva som ligger til grunn for mine fokuseringer, tolkninger og slutninger, da dette til en viss grad vil være med inn i forskningen (Dalen, 2011).

Min førforståelse i forhold til tema barn og krisepregede nyheter var relativt begrenset inntil 22. juli terroren fikk en enorm mediedekning i Norge. Personlige tanker og egne erfaringer i møte med kriser i media, førte etter denne hendelsen til refleksjoner rundt barn som mottakere av alvorlige og dramatiske nyheter. Samtidig har jeg fra barndommen av vært vant til åpenhet rundt både gode og vonde hendelser, noe jeg tror kan være med å prege mitt syn på åpenhet med barn om alvorlige hendelser i positiv retning. Dette kan påvirke min tolkning av Supernytt som en ressurs for barn. Dette har jeg prøvd, så langt det lar seg gjøre, å legge til side når barna har beskrevet sine opplevelser med formidlingen av alvorlige tema og i analysen. I tillegg har jeg gjennom masterstudie, hvor psykososiale vansker har vært fordypning, lært mye om hvordan ytre faktorer kan påvirke barnets mentale helse og hvordan barn forholder seg til disse ytre faktorene. Denne kunnskapen kan være med på å lede meg i en bestemt retning, men jeg prøvde å la meg påvirke av i det i minst mulig grad når jeg gikk inn i intervjuet med informantene. Dette gjorde jeg ved å bruke mest mulig åpne spørsmål i intervjuguiden.

Kvalitative intervjuer involverer et samspill mellom mennesker og derfor er metoden avhengig av at det skapes intersubjektivitet mellom forskeren og informantene (Dalen, 2011). Ved å bruke god tid på kontaktetablering i starten av hvert intervju prøvde jeg å legge et godt grunnlag for åpenhet og trygghet i den videre prosessen. Jeg var bevisst på å skape en god relasjon mellom meg og informantene. Det var satt av god tid til hvert intervju, noe som gjorde at jeg kunne vise interesse og respekt for alt det informantene tok opp. Dette ga også

informantene tid til å gi gode beskrivelser og forklaringer, noe som gjorde det lettere i tolkning av funnene (Dalen, 2011).

3.2 Metodisk tilnærming

Da jeg skulle velge hvilken metode som ville være mest hensiktsmessig å bruke i dette prosjektet, var det viktig å reflektere over hvilken type informasjon som ville være mest sentral for på best mulig måte kunne svare på problemstillingen. Formålet var å få innsikt i opplevelsesaspektet hos barn som får formidlet alvorlige nyhetshendelser gjennom nyhetsprogrammet Supernytt. Jeg ønsket å få tak i barnas erfaringer med, og meninger om, ulike temaer knyttet til formidling av krisepregede nyheter. På bakgrunn av dette var den kvalitative metoden best egnet å bruke i prosjektet.

En kvalitativ tilnærming har som mål å utvikle en forståelse av fenomener knyttet til personer og situasjoner i deres sosiale virkelighet (Dalen, 2011). Dalen (2011) legger vekt på begrepet livsverden når hun beskriver den kvalitative tilnærmingen. Begrepet livsverden benyttes for å belyse det faktum at det handler om å få en dypere innsikt i hvordan personer opplever sin hverdag og hvordan vedkommende forholder seg til denne. Dette kan ses i sammenheng med Kvale og Brinkmanns (2009) beskrivelse av den kvalitative forskningen, som skriver at formålet er å forstå sider ved informantenes hverdagsliv fra deres eget perspektiv. Ved å bruke denne metoden gir det meg muligheten til å få en forståelse av fenomenet som studeres i barnas egne sosiale virkelighet. Det legges vekt på mening, betydning og forståelse (Dalen, 2011)

3.2.1 Kvalitativt fokusgruppeintervju

Innen kvalitativ forskning er intervju spesielt godt egnet til å få innsikt i informantenes erfaringer, tanker og følelser (Dalen, 2011). Intervjuet skal forsøke å forstå verden sett fra intervjupersonenes side, hvor man sikter mot nyanserte beskrivelser av den intervjuedes livsverden gjennom ord og ikke tall (Kvale & Brinkmann, 2009). I denne studien er det valgt å samle inn data ved å bruke et kvalitativt fokusgruppeintervju.

Fokusgruppe er en kvalitativ forskningsmetode hvor man samler kvalitative data fra en gruppe med mennesker. Målet er å bringe frem deltakernes holdninger, følelser og forståelse av virkeligheten gjennom diskusjoner om et avgrenset tema (Wibeck, 2011). I en slik

tilnærming kan forskeren bruke relasjonene i intervjuet som en fordel, ved at ordutvekslingen mellom informantene kan bringe frem flere spontane synspunkter enn når man bruker individuelle intervjuer (Kvale & Brinkmann, 2009). Valget om å ha en fokusgruppe fremfor individuelle intervju i dette prosjektet er begrunnet i ønsket om en så uformell intervjusituasjon som mulig og tanken om at barna skal kunne hjelpe hverandre til å kunne svare mer spontant og utfylle hverandres erfaringer. Det som skiller en fokusgruppe fra et ordinært gruppeintervju er hovedsakelig at fokusgruppen har høyere grad av interaksjon mellom informantene, mens gruppeintervju har større grad av interaksjon mellom intervjuer og personene i gruppen (Halkier & Gjerpe, 2010). Jeg forstår det slik at jeg som forsker kan dra nytte av det samspillet og de diskusjonene som oppstår, ved at informantene utfyller hverandres utsagn og mer eller mindre bevisst bruker hverandre til å svare på spørsmål. Videre er det også valgt å bruke fire nyhetsreportasjer fra programmet Supernytt som et hjelpemiddel i fokusgruppeintervjuet. Dette er gjort med den hensikt å skape et grunnlag og et utgangspunkt for barna til å snakke om følelser. Reportasjene kan gi barna noe konkret å diskutere reaksjoner ut i fra.

Halkier og Gjerpe (2010) trekker frem det de kaller for gruppeeffekten som en fordel ved å bruke fokusgruppe. Det vil si at dersom gruppeinteraksjonen er god kan den føre til at deltakere stimulerer hverandre til å utdype erfaringer og gjennom dette får man saken belyst fra flere sider. På en annen side kan gruppeeffekten også føre til at informantene ikke svarer slik de ville ha gjort om de var alene (Halkier & Gjerpe, 2010). Det kan være fare for at barna svarer mer på bakgrunn av at de er redd for å skille seg ut. Dette kan være et særlig problem der deltakerne er forskjellige med hensyn til ulik status og har ulike erfaringer i forhold til det tema som studeres (Wibeck, 2011). Derfor så jeg at det kunne være en fordel at gruppene med informanter til en viss grad var homogene, men som likevel kunne være forskjellige seg i mellom.

Man kan skille mellom strukturerte og ustrukturerte fokusgruppeintervju. I dette prosjektet er intervjuene gjennomført ved å bruke en strukturert form. Et ustrukturert fokusgruppeintervju kjennetegnes av at gruppemedlemmene mest mulig får snakke med hverandre og ikke med forskeren. Her finnes det ikke spesifikke spørsmål som må besvares, men forsker vil høre hva informantene selv synes er viktig å belyse innenfor tema. Ved et strukturert fokusgruppeintervju styres interaksjonen mer av forskeren. (Wibeck, 2011). I slike intervjuer har man på forhånd utarbeidet en intervjuguide som inneholde de sentrale temaene studien

skal berøre (Dalen, 2011). Begrunnelsen for å velge et strukturert fokusgruppeintervju er at informantene er barn. Dette ga mulighet for å styre gruppedynamikken mer, slik at alle informantene fikk delta like mye. I følge Stewart, Shandsani og Rook (2007) er fokusgruppe som metodisk tilnærming særlig godt egnet i forskning som inkluderer barn.

3.2.2 Barneperspektivet

Når barn intervjues fremheves det i Dalen (2011) viktigheten av å ha et barneperspektiv. Som forsker må man da prøve å se verden gjennom barns øyne og oppfatte dem som eksperter på sin egen situasjon. Dersom valide metoder blir tatt i bruk kan man forsøke å fange opp verden slik barnet ser den (Dalen, 2011).

Samtidig står man ovenfor noen spesielle utfordringer når man velger å bruke barn som informanter i forskning. Anne Solberg (1991) hevder at den sosiale relasjonen blir noe annerledes i et intervju mellom en voksen og et barn enn mellom to voksne. I et møte mellom barn og voksne vil det nesten alltid være en maktrelasjon. For at møte mellom barna og meg skal legge grunnlaget for en nær og åpen relasjon var det viktig å være bevisst på denne maktrelasjonen. Det ble derfor viktig å vise en genuin interesse og engasjement for barnas budskap. Dette er en forutsetning for at barnet skal få tillitt til meg og ville fortelle om det intervjuet handler om. Tillitten som skapes legger også grunnlaget for hvordan barnet svarer gjennom intervjuet og kvaliteten i barnets ytringer. Dersom barnet føler seg presset til å svare kan det føre til at han eller hun svarer på en bestemt måte eller at det føler at svaret må gå i bestemte retninger (Hundeide, 2003). Gjennom hele intervjuet prøvde jeg å være bevisst på min rolle, jeg var formell, men likevel lot jeg dem i stor grad styre samtalen i den retningen de ønsket. Det at barn er med i dette forskningsprosjektet gjør at det er flere etiske overveielser som må tas i betraktning, disse vil bli drøftet senere i kapittelet (se avsnitt 3.7.3).

3.3 Utvalg

På bakgrunn av prosjektets kvalitative tilnærming er det benyttet et lite, men hensiktsmessig utvalg (Dalen, 2011). I dette avsnittet vil jeg gjøre rede for hvem informantene er, hvilke kriterier jeg har satt for mine informanter og hvordan jeg har kommet i kontakt med dem.

3.3.1 Kriterier og rekruttering av informanter

For å fremskaffe utvalget benyttet jeg meg av det Dalen (2011) kaller kriterieutvalg. I det ligger at informantene er valgt ut fra et sett kriterier. Jeg tok utgangspunkt i følgende 3 utvalgskriterier:

- Antall: 3 informanter i hver gruppe, 9 informanter til sammen.
- Aldersbegrensning: At barnet er mellom 8 og 12 år. Og at barna som skal være i samme fokusgruppe går på samme klassetrinn.
- Bakgrunn: At barna har sett innslagene fra Supernytt som jeg vil bruke i intervjuet.

Gruppens størrelse og antall informanter ble et naturlig valg i forhold til den tid og de ressurser som var tilgjengelig innenfor masteroppgavens omfang. Målet med prosjektet var å få en innsikt i barnas opplevelser og erfaring, ikke å generalisere til en større populasjon. Håpet er allikevel at de funnene som beskrives skal kunne være gjenkjennelig for flere (Kvale & Brinkmann, 2009). Å begrense informantene ut fra alder ble gjort på bakgrunn av at Supernytt sin målgruppe er barn i alderen 8-12 år. Kriteriet om at barna i samme fokusgruppe gikk i samme klasse ble satt med bakgrunn i ønsket om mest mulig homogene grupper (Wibeck, 2011). Det siste kriteriet var at barna på forhånd skulle ha sett innslagene fra Supernytt som jeg brukte i intervjuet. Dette ble satt på bakgrunn av etiske overveielser om at barnet ikke skal utsettes for unødige belastninger (NESH, 2011).

Utvalget besto til slutt av tre grupper av informanter, med tre informanter i hver gruppe:

- Gruppe 1: to jenter og en gutt
- Gruppe 2: en jente og to gutter
- Gruppe 3: en jente og to gutter i hver.

Alle informantene gikk i femte klasse og var mellom 10 og 11 år. De som er i samme gruppe tilhører samme klasse på skolen. Det vil si at de på forhånd av prosjektet hadde en relasjon til hverandre.

Barna ble valgt ut fra kjennskap gjennom Universitetet i Oslo og en barneskole på Vestlandet. Gruppe 1 og 2 tilhører en skole på Østlandet, mens gruppe 3 tilhører en skole på Vestlandet.

Kontaktene mine ved de ulike skolene fikk tilsendt informasjonsbrev (se vedlegg 2 og 3) og samtykkeskjema (se vedlegg 4 og 5) til informanter og foreldre/foresatte. De kontaktet videre de aktuelle informantene og deres foreldre. Alle informantene stilte seg positive til å være med i prosjektet og samtlige foreldre ga tillatelse til at de kunne delta. Kontaktpersonene ved skolen informerte om prosjektet og sørget for at alle barna oppfylte kravet om at de skal ha sett innslagene fra Supernytt før selve intervjuet.

3.4 Intervjuguide

For å kunne gjennomføre intervjuene utformet jeg en intervjuguide (se vedlegg 6). Som nevnt ble det brukt en strukturert form for fokusgruppeintervju og dette var med på å påvirke utarbeidingen av intervjuguiden. Intervjuguiden inneholdt sentrale temaer og spørsmål som til sammen dekket de viktigste områdene som prosjektet skulle belyse. Dette var en krevende prosess hvor problemstillinger ble gjort om til konkrete tema og spørsmål som var relevante for å kunne svare på min problemstilling. For eksempel gikk jeg ut i fra Antonovskys definisjon av begrepet håndterbart, som vil si om mennesket har en følelse av at ressurser står tilgjengelig for å takle det de står ovenfor (Antonovsky, 2000). Raundalen og Schultz bruker samme begrep i forhold til presentering av krisepregede nyheter for barn, og sier at det handler om at det som presenteres må være trygt nok til at barnet klarer å ta det innover seg. På bakgrunn av dette stilte jeg spørsmål som: «Dersom dere har sett/hørt en nyhet som har gjort dere redd eller trist, snakker dere med noen om det etterpå?» og «Hva skal til for at dere ikke skal bli redde eller engstelige av å se reportasjer om alvorlige hendelser?» På bakgrunn av at informantene i prosjektet er barn, ble det brukt mye tid på å formulere spørsmål som var tilpasset deres alder.

Intervjuguiden ble konstruert ved å dele inn spørsmålene i seks kategorier. Kategoriene var følgende: (i) Barns forhold til nyheter, (ii) spørsmål til innslagene (iii) påvirkning av krisepregede nyheter, (iv) samtalen om krisepregede nyheter, (v) nyheter og skolen og (vi) opplevelse av sammenheng.

I utarbeidingen av intervjuguiden ble «traktprinsippet» benyttet. Det vil si at jeg startet med spørsmål som var mest mulig generelle, de hadde til hensikt å få informantene til å føle seg avslappet. For eksempel innledet jeg intervjuet med «Først vil jeg bare at vi skal snakke litt om alle slags nyheter dere ser på TV» og «kan dere huske noe dere har sett som har gjort dere

veldig glad?» Etter hvert ble fokuset rettet mot spørsmål om de mer sentrale temaene. Her stilte jeg spørsmål som «Hvilke følelser kjenner der på når dere ser innslaget om jordskjelvet på Haiti?» Til slutt gikk jeg tilbake til utgangspunktet og åpnet spørsmålene mer mot generelle forhold (Dalen, 2011). I tillegg til de overnevnte spørsmålene hadde jeg notert ned mulige oppfølgingsspørsmål under de ulike hovedtemaene.

3.5 Gjennomføring av fokusgruppeintervjuene

Når man gjør en kvalitativ studie kan det være nyttig å gjennomføre et prøveintervju for å teste både intervjuguiden og seg selv som intervjuer. Dette gir forskeren muligheten til å få tilbakemeldinger på spørsmålenes utforming og egen væremåte. I prøveintervjuet kan man også få testet ut det tekniske utstyret som skal anvendes (Dalen, 2011). Jeg gjennomførte først et prøveintervju på en medstudent, der hun satte seg inn i rollen som barn. Medstudenten ga tilbakemeldinger på spørsmålene underveis og måten jeg henvendte meg til henne på.

Deretter ble det gjort et prøveintervju med 3 barn som oppfylte de kriteriene jeg hadde satt på forhånd. Dette intervjuet var så vellykket at jeg har valgt å inkludere det i datamaterialet, da det viste seg å være svært relevant for problemstillingen i prosjektet.

Intervjuene ble gjennomført på den skolen informantene tilhørte. Jeg hadde ikke truffet informantene på forhånd og brukte derfor litt tid på kontaktetablering før jeg etter hvert startet en introduksjon av prosjektet. Videre ble lydopptakeren introdusert og jeg forsikret om at datamaterialet ville bli behandlet konfidensielt, samt at deres personopplysninger ville anonymiseres. Til slutt informerte jeg om at de når som helst kunne trekke seg fra intervjuet, også underveis. Intervjuene varte mellom 35-60 minutter og ble tatt opp på lydbånd.

Intervjuguiden var et fint hjelpemiddel for å snakke om temaer som var ønskelige å berøre. Informantene ble hele tiden oppfordret til å snakke fritt seg imellom. I tillegg var de fire nyhetsreportasjene et godt utgangspunkt når jeg skulle bevege meg over på mer sensitive spørsmål ved at jeg og barna kunne ta utgangspunkt i dem.

Det å intervju barn var en krevende prosess. Barn er spontane og det er ikke alltid like lett å holde dem fokusert mot tema. Den største utfordringen gjennom intervjuene var at noen av barna var svært ufokuserte og var mer opptatt av andre ting enn det vi snakket om i gruppen. Det ble til tider veldig mye bråk og vanskelig å hente dem inn igjen, særlig i det ene intervjuet. Dette ble gjennomført helt mot slutten av deres skoledag og det kan ha vært noe av

årsaken til at de var mer ufokusert enn i de to andre gruppene. Samtidig ble jeg overasket over barnas evne til å delta i fokusgruppe intervju. De ga hverandre god tid til å svare, respekterte hverandre og de var svært åpne rundt følelsesladede tema.

3.5.1 Transkribering av intervjuer

Før analysearbeidet starter, må intervjuene forberedes til analyse ved å strukturere dem. Jeg hadde benyttet meg av lydopptaker og måtte derfor transkribere intervjuene etter at de var gjennomført. Å transkribere betyr å transformere, omgjøring fra en form til en annen. I dette tilfellet handlet det om å gjøre om talespråk til skriftspråk. Det er viktig å huske på at en prosess skjer i det du gjør om muntlig språk til skriftlig språk, mye informasjon kan gå tapt, som stemmeleie og intonasjon (Kvale & Brinkmann, 2009). Derfor supplerte jeg med notater, også kalt memos, som ble gjort gjennom intervjuet. «Memos er små nedtegnelser av hendelser og refleksjoner forskeren gjør seg gjennom hele intervjuet» (Dalen, 2011, s. 42). Disse tok jeg med meg videre inn i analysearbeidet. Transkripsjonen ble gjort i kort tid etter at intervjuene var ferdige. I transkriberingsprosessen brukte jeg NVIVO 10 som hjelpemiddel for å gjøre det lettere og mer oversiktlig. For å opprettholde informantenes anonymitet ble filene lagt inn på passordbeskyttet datamaskin og slettet fra lydbåndet rett etter at de var gjennomført.

Transkriberingen var en utfordrende oppgave. Det ene intervjuet inneholder mye støy fra informantene, noe som gjorde det vanskelig å få med seg hva informantene sa. En annen utfordring var også å skille de tre informantene fra hverandre på lydbåndet. Det var derfor en fordel at jeg transkriberte intervjuene selv. Dette gjør også at jeg har blitt bedre kjent med eget datamateriale og har fått et godt utgangspunkt for videre analyse (Kvale & Brinkmann, 2009).

3.6 Analyse

Analysen av data man har samlet inn gjennom fokuserende gruppeintervju handler først og fremst om å kode materialet, dele det opp i enheter og søke etter mønster ved materialet (Wibeck, 2011). Innen kvalitativ forskning anvendes ulike tilnærminger når datamaterialet skal analyseres, men det som er felles for alle er at de bruker en fortolkende tilnærming. Som nevnt tidligere har dette prosjektet en hermeneutisk og en fenomenologisk tilnærming, som vil si at jeg vil ha fokus på å tolke det dypere meningsinnholdet i informantenes subjektive

utsagn, hvor målet er en helhetsforståelse av deres opplevelser (Dalen, 2011). Videre kommer en redegjørelse av organisering og struktur i analysen.

3.6.1 Koding og kategorisering

Når datamaterialet var ferdig transkribert var det klart for å kodes og kategoriseres. Koding handler om å bryte ned datamaterialet, for så å sette det sammen igjen på nye måter (Corbin & Strauss, 2008). Jeg brukte god tid på å lese gjennom transkripsjonene mine for å kunne ha et godt grunnlag for den videre analyseringen. Det er valgt å organisere fremstillingen av data gjennom «tematisering». Det vil si at det er tatt utgangspunkt i intervjuguidens temaer. Temaene i intervjuguiden har fremkommet ut i fra det prosjektet ønsker å belyse. Etter hvert ble materialet kodet under de relevante temaene. Deretter samlet jeg alle utdragene i et tema for å skaffe meg en oversikt over likheter, forskjeller og sammenhenger. Hensikten med denne kodingen er å finne mer egnede kategorier som gjør det mulig å forstå informantenes utsagn på en mer fortolkende måte og på et mer teoretisk nivå (Dalen, 2011). Gjennom kodingsprosessen reduserer man datamaterialer og knytter det til ulike kategorier (Kvale og Brinkmann, 2010). Gjennom denne prosessen var jeg åpen for at nye kategorier som ikke var med i intervjuguiden på forhånd kunne komme frem, men det gjorde det ikke.

Til slutt kom det frem fire egnede hovedkategorier som er sentrale i analysen av datamaterialet: Barns forhold til nyheter (4.1), reaksjoner på krisepregede nyheter (4.2), samtalen om de krisepregede nyhetene (4.3) og en opplevelse av sammenheng (4.4). Gjennom tematiseringen kom det også frem underkategorier, som blir brukt for å belyse viktige sider ved materialet.

3.6.2 Analyse og tolkning

Etter koding og kategorisering begynner prosessen med å finne det dypere meningsinnholdet i materialet man har samlet inn (Dalen, 2011). Dette er blitt gjort ved å drøfte informantenes utsagn fortløpende opp mot relevant teori. Det er også gjort tydelig rede for hva som er informantenes subjektive utsagn og hva som er forskerens fortolkninger av utsagnene. Gjennom dette ønsker jeg å få frem helhetsforståelsen av funnene.

3.7 Kvalitet og vurdering av undersøkelsen

For å sikre den kvalitative forskningsprosessen er en evalueringen av kvaliteten nødvendig (Corbin & Strauss, 2008, s. 297).

3.7.1 Validitet

Joseph Maxwell (2005) beskriver validitet som korrektheten og troverdigheten av en beskrivelse eller tolkning. Det å evaluere validiteten i prosjektet gjør det mulig å teste våre funn mot verden, noe som gir de fenomenene vi prøver å forstå sjansen til å bevise at vi tar feil. Som en komponent i forskningsprosjektet handler validitet om strategier forskeren bruker for å identifisere og utelukke trusler mot validiteten (Maxwell, 2005). Dette prosjektet tar utgangspunkt i Maxwells (1992) validitetsmodell. Maxwells modell presenterer en tilnærming til validitet som samsvarer med prosjektets fenomenologiske og hermeneutiske ramme. Validitetsbegrepet i denne modellen er delt inn i fem kategorier: Deskriptiv validitet, tolkningsvaliditet, teoretisk validitet, generaliserbarhet og evalueringsvaliditet. I dette prosjektet er det relevant å diskutere de fire første validitetsproblemene. Evalueringsvaliditet er ikke relevant innenfor dette prosjektet og vil derfor ikke utdypes nærmere.

Deskriptiv validitet

Deskriptiv validitet handler om i hvilken grad registrering av data er gjort på en nøyaktig måte (Maxwell, 1992). For å styrke den deskriptive validiteten brukte jeg god tid på intervjuguiden, slik at spørsmålene kunne gi gode og fyldige uttalelser fra informantene. Dette gir også et godt utgangspunkt for gode beskrivelser i analysen. En riktig fremstilling av informantenes uttalelser ble styrket gjennom å bruke en lydopptaker. Transkriberingen av intervjuene ble gjort umiddelbart etter at de fant sted, slik at minst mulig informasjon skulle gå tapt. I tillegg skrev jeg utdypende memos gjennom hele intervjuene som også har bidratt til å gjøre den deskriptive validiteten bedre, da dette ga muligheten til å notere informantenes non-verbale signaler som ikke kommer med på lydbåndet (Dalen, 2011).

Tolkningsvaliditet

Tolkningsvaliditet handler om i hvilken grad man finner de indre sammenhenger i materialet ved å få tak i essensen av informantenes følelser og tanker (Maxwell, 1992). Det handler, i

følge Dalen (2011) om forskers forsøk på å finne en dypere sammenheng i materialet. For å øke tolkningsvaliditet er det derfor viktig at forsker sitter igjen med valide og fyldige beskrivelser fra informantene før tolkningen starter. Da er det essensielt at forsker forstår og nedtegner utsagn så presist som mulig, slik at den videre forskningen baseres på materialet slik det kom frem av informantene. Det at utvalget består av informanter som er barn kan gjøre det ekstra sårbart når det kommer til tolkning. Barn kan være mer begrenset i sine refleksjoner sammenlignet med voksne. Derfor var jeg nøye gjennom intervjuet med å stille oppklarende spørsmål der jeg var usikker på om jeg hadde forstått informantenes utsagn riktig. Samtidig styrket jeg dette ved og noterte ned store forandringer i tonefall og fremhevet det barna hadde lagt ekstra trykk på. (Dalen, 2011).

Teoretisk validitet

Dette aspektet handler om validiteten av de begrepene forskeren bruker for å studere fenomenet, samt forholdet mellom disse begrepene (Maxwell, 1992). Med det menes at forskeren skal prøve å gi en teoretisk forståelse av de fenomener som blir studert gjennom begrepene som brukes i prosjektet. (Dalen, 2011). For å øke den teoretiske validiteten reflekterer intervjuguiden det teoretiske rammeverket som er satt i oppgaven ut i fra problemstillingen. Problemstillingen «hvordan opplever barn formidling av krisepregede nyheter gjennom Supernytt?» ble operasjonalisert inn i intervjuguiden i ulike tema. Min teoretiske referanseramme består av begrepene Supernytt, kriser, tidligere forskning på feltet, kognitiv utvikling, samtaler med barn, og opplevelse av sammenheng. Videre er teorien brukt som drøftingsgrunnlag i analysen, noe som er med på å styrke den teoretiske validiteten i oppgaven og bidrar til en teoretisk forståelse av fenomenet jeg har undersøkt (Dalen, 2011).

Generalisering

Generalisering refererer til i hvilken grad man kan overføre de slutninger og resultater man har kommet frem til over på andre situasjoner eller personer enn de som er direkte studert, noe som ofte er et mål innenfor kvantitativ forskning (Kvale & Brinkmann, 2009). Innenfor kvalitativ forskning er det ikke nødvendigvis et mål at man ønsker å generalisere til en bredere populasjon, men snarere det å få økt innsikt i et fenomen (Maxwell, 1992). De opplevelsene som informantene i studien beskriver, kan ikke direkte overføres til andre ved at de oppfyller de kriteriene som er satt for utvalget. Derimot er det med å øke generaliseringen

at utvalget er valgt strategisk og hensiktsmessig ut i fra det fenomenet som studeres. Kvale og Brinkmann (2009) trekker frem at generalisering ut i fra intervjuundersøkelse er avhengig av at det foreligger fyldige beskrivelser av kontekster og prosesser som har foregått i prosjektet. Denne studien har en begrenset overføringsverdi på bakgrunn av utvalgets størrelse. Likevel er hensikten å generere kunnskap som kan overføres til lignende situasjoner hvor enkelte kan kjenne seg igjen i de erfaringer og beskrivelser som presenteres i studien. For å øke generaliserbarheten er alle prosesser beskrevet og gjort rede for.

3.7.2 Reliabilitet

Reliabilitet handler om påliteligheten av dataene. Høy reliabilitet innebærer at samme og nye forskere skal kunne reprodusere resultatene på andre tidspunkt (Wibeck, 2011). Imidlertid er det vanskelig å ha høy grad av reliabilitet innenfor kvalitativ forskning med sosiale fenomener, da de hele tiden forandrer seg og er vanskelige å reprodusere (Dalen, 2011). Barna i prosjektet ville ikke nødvendigvis gitt samme svarene om noen hadde prøvd å gjenskape mine funn, dette er avhengig av sosial kontekst, forsker og modning hos informantene. Innenfor fenomenologisk forskning er det derfor en tendens å erstatte begrepet reliabilitet med pålitelighet (Postholm, 2010). For på best mulig måte å ivareta spørsmål om reliabilitet eller pålitelighet i kvalitative metoder legges det heller vekt på at det foreligger gode beskrivelser av alle prosesser som har foregått. Med bakgrunn i dette er det lagt vekt på å informere om hvem forskeren er, hvem informantene er og i hvilken sosial kontekst metoden ble gjennomført i. Det er i tillegg gjort rede for de analytiske begrepene og datainnsamlingsmetoden (Dalen, 2011).

3.7.3 Ethiske refleksjoner

All forskning som gjennomføres skal følge de overordnede etiske prinsippene som er formulert i lover og retningslinjer (Dalen, 2011). I drøfting av de etiske overveielsene knyttet til prosjektet er det tatt utgangspunkt i retningslinjene som er formulert i «Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi» (2006). Disse følgende punkter ser jeg som mest relevante for mitt prosjekt: Kravet om informert og fritt samtykke, barns krav på beskyttelse, krav om konfidensialitet, krav om å unngå skade og alvorlige belastninger, konsesjon og meldeplikt og til slutt vitenskapelig redelighet.

«Som hovedregel skal forskningsprosjekter som inkluderer personer, settes i gang bare etter deltakernes informerte og frie samtykke» (Dalen, 2011, s. 100). Dette ble sikret ved at alle informantene fikk et skriv hvor prosjektets hensikt og gjennomførelse var beskrevet. I dette informasjonsskrivet ble det informert om at deltakelse i prosjektet var frivillig og at informantene når som helst kunne trekke seg, uten å oppgi noe grunn for dette (se vedlegg 2). Alle som skulle delta i prosjektet måtte levere inn dette skrivet med en underskrift.

«Når barn og unge deltar i forskning har de særlige krav på beskyttelse i tråd med deres alder og behov» (NESH, 2006, s. 16). På bakgrunn av informantenes alder var det viktig å tilpasse og formulere informasjonen i skrivet til barna så forståelig som mulig (se vedlegg 2). Foreldre og foresatte til informantene fikk også et informasjonsbrev hvor det ble vektlagt at de gikk i gjennom brevet sammen med barnet (se vedlegg 3). Informasjonen om fri deltakelse og mulighet for å trekke seg ble også formulert til barna av kontaktlærer. Informantene i dette prosjektet var under 15 år og derfor krevdes også underskrift fra samtlige foreldre eller foresatte om at deres barn fikk delta i prosjektet (se vedlegg 5).

«De som gjøres til gjenstand for forskning, har krav på at all informasjon de gir om personlige forhold, blir behandlet konfidensielt» (NESH, 2006, s. 18). Når barna deler egne opplevelser og erfaringer med meg er det viktig at de føler seg trygge på at det de forteller blir behandlet fortrolig og at de ikke skal gjenkjennes gjennom prosjektet. Jeg informerte barna om at ingen personopplysninger skulle registreres og at opptakene som ble gjort ved intervjuene ville bli slettet når prosjektet var ferdig. For å bevare anonymitet fremstilles data som en helhet og barnas og skolens navn er ikke med i presenteringen (Dalen, 2005).

«Forskeren har et ansvar for å unngå at de som utforskes utsettes for skade eller andre alvorlige belastninger» (NESH, 2006, s. 12). Dette punktet er mest relevant innenfor medisinsk forskning, men har er blitt tatt hensyn til i den grad det handler om mindre belastninger. Informantene fikk i intervjuet se fire reportasjer med alvorlige tema som har vært vist i barnenyhetsprogrammet Supernytt. Det ble stilt krav om at alle barna på forhånd hadde sett disse reportasjene sammen med foreldre eller lærere, slik at det ikke skulle bli en belastning underveis i intervjuet. Reportasjene er tilpasset barn i alderen 8-12 år, derfor var det også et krav at barna som deltok i prosjektet var i denne aldersgruppen.

«Alle forsknings- og studentprosjekter som innebærer behandling av personopplysninger skal meldes» (NESH, 2006, s. 14). Forskningsprosjekter som inneholder personopplysninger faller

inn under personopplysningsloven og må godkjennes av personvernombudet for forskning og en regional komité for medisinsk forskningsetikk. Dette prosjektet ble meldt inn til norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) og ble godkjent på bakgrunn av de opplysninger de fikk om prosjektet (se vedlegg 1).

«Forskere og forskningsinstitusjoner skal etterleve og fremme normer for redelighet» (NESH, 2006, s. 25). I prosjektet har alle henvisninger blitt gjort grundig og nøyaktig, samt har alle prosesser underveis blir gjort rede for, slik at det på best mulig måte kan møte dette kravet.

4 Presentasjon og drøfting av funn

Før funnene presenteres vil jeg minne om prosjektets problemstilling; *Hvordan opplever barn å få formidlet krisepregede nyheter gjennom Supernytt?* Problemstillingen vil besvares med utgangspunkt i de tre underproblemstillingene, som er følgende; *Hvilket forhold har barn til nyheter?(i), hvilke reaksjoner kan barn oppleve ved å se krisepregede nyheter?(ii) og hvilke forskjeller opplever barn i presenteringen av krisepregede nyheter mellom Supernytt og andre TV-nyheter?(iii)*. Utgangspunktet for analysen er inspirert av hovedtemaene i intervjuguiden. Analysen er delt opp i følgende fire hovedkategorier; (4.1) Barns forhold til nyheter, (4.2) reaksjoner på krisepregede nyheter, (4.3) samtalen om de krisepregede nyhetene og (4.4) en opplevelse av sammenheng. Hvordan jeg kom frem til disse temaene er beskrevet i metodekapittelet, se avsnitt 3.6. Under hver hovedkategori presenteres underkategorier som har kommet frem gjennom koding.

I dette kapittelet vil prosjektets funn presenteres og drøftes. Alle kategoriene vil presenteres ved hjelp av sitater. Dette er gjort for å illustrere funnene og for å gjøre barnas stemme i prosjektet tydelig. Disse vil være markert med innrykk og kursiv. For at ingen av informantene skal gjenkjennes er all personidentifiserbare utsagn slettet. Det vil brukes sitater fra alle ni informantene og der det presenteres utdrag fra en samtale mellom informantene i en gruppe, nummeres de med tall fra en til tre. Funnene vil drøftes fortløpende opp mot relevant teori. Hver av de fire hovedkategoriene vil avsluttes med en oppsummering av funnene som er presentert gjennom underkategoriene. Gjennom analysen ønsker jeg å oppnå en forståelse for barnas opplevelser og erfaringer med krisepregede nyheter.

4.1 Barns forhold til nyheter

Den første underproblemstillingen omhandler hvilket forhold barn har til nyheter. Jeg har valgt å ha med dette tema fordi barnas opplevelser av det forholdet de har til nyheter kan være med å belyse i hvilken grad de er interessert i nyheter. Barn lever i en tid hvor media er en stor del av hverdagen og jeg ønsket derfor å vite mer om hvor ofte barna ser på nyheter, hvor de ser nyheter og hva de legger til grunn for å følge med på nyheter. Det var hensiktsmessig å starte intervjuet med dette tema, da det legger grunnlaget for de videre temaene.

Tema ble innledet på følgende måte: *Først tenkte jeg at vi skulle snakke litt om alle slags nyheter dere ser på TV. Her vil jeg bare at dere skal snakke litt om hva dere synes om det å se på nyheter.* Majoriteten forteller at de ser nyheter på Supernytt så ofte de kan, mens flertallet får også med seg nyheter fra andre kilder. Barna nevner både internett, andre TV-nyheter og aviser som eksempel på andre steder. Det var en markant samstemmighet blant informantene om at det var viktig og gøy å få med seg nyheter, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt:

Informant 1: *Jeg synes det er viktig å vite hva som skjer rundt i verden og sånn*

Informant 2: *Ja, det er gøy å ha litt peiling på hva som skjer*

Mens en jente fra et annet intervju sier:

Det er vel sånn, eller jeg synes i hvert fall det er fint å vite litt om hva som skjer (...).

Vi ser at barna bruker ulike ord for å beskrive hva de synes om det å se på nyheter. Det at barna bruker begrepene *viktig*, *gøy* og *fint* i sine utsagn gjør at jeg oppfatter det slik at barna er positive til nyheter og til det å holde seg oppdatert på hva som skjer. Jo eldre barn er, desto mer faktainformasjon ønsker de. Barn utvikler gradvis en mer objektiv oppfattelse og forståelse av verden. Det å forstå og forklare hvordan ting henger sammen er viktig for barn i den aldersgruppen som disse barna befinner seg i (Berk, 2009).

Informantene nevnte flere årsaker til hvorfor det er viktig for dem å se på nyheter. En av jentene sier at dersom man ikke får vite noe om nyheter så er det lett å *tro at verden er helt perfekt slik den er*:

Hvis du ikke får vite noe om nyheter så tror du at verden er helt perfekt sånn den er, også er du ikke vant til at noen dumme ting skjer. Hvis man har det sånn bra hjemme. Da opplever du verden som et fantastisk sted, også etter hvert så merker du at den er helt annerledes og da blir du veldig sjokka!

I dette sitatet utdyper jenta hvorfor man bør få vite noe om nyheter. Giddens (1997) skriver at det å ha en god barndom kan føre til en positiv overgeneralisering om verden. Dette finner vi igjen i jentas sitat. Hun trekker linjer mellom hvordan man har det hjemme og hvordan man opplever verden. Dersom man har det bra hjemme, da opplever man verden som et fantastisk sted, sier hun. Til slutt uttrykker jenta at man etter hvert kan merke at verden er annerledes enn det man trodde og *da blir du veldig sjokka*. Hvordan grunnleggende antagelser om en selv og om verden kan avkrefte ved katastrofer og kriser drøftes hos Janoff-Bulman (1992). Dette

kan være antagelser som at mennesker er generelt sett gode og verden er stort sett positiv. Dette samsvarer med det Giddens (1997) sier når han snakker om virkelighetsmodeller. Når den prekonseptuelle virkelighetsmodellen blir truet, som ved store katastrofer, det er da selve virkelighetsfølelsen blir berørt. Videre sier han at man må skape nye virkelighetsmodeller av verden som er mer realistiske. De nye modellene tar med at mennesker ikke alltid er gode og at verden ikke er helt perfekt, men at verden likevel stort sett er forutsigbar. Ved at barna ser nyheter om katastrofer og kriser kan de miste en form for naivitet, men som igjen kan gjøre dem mer forberedt på å møte en realistisk verden. Selv om mye av teorien er hentet fra undersøkelser på mennesker som har opplevd kriser og traumer på nært hold, mener jeg at sitatet over viser at det er likhetstrekk hos barn som får katastrofer og kriser tett på gjennom media.

Samtidig som barna fremhever et ønske og en interesse for å følge med på nyheter for å holde seg oppdatert på det som skjer i verden, indikerer også funnene andre interessante aspekter om deres forhold til nyheter. Det oppfattes som at barna står i en konflikt mellom ønske om informasjon og det at nyheter kan være skremmende:

Informant 1: Akkurat den nyheten om 22. juli så jeg på voksennyhetene. Jeg synes jo det var litt sånn trygt at han var i fengsel, men det var skummelt å se selve bomben når den eksploderte. Og det var folk som skrek og løp. Også fikk man se når han var på øya. (...). Og at de ungdommene hadde svømt over en hel sjø, bare fordi de var så redde.

Informant 2: Ja, og mange av dem de snakket med var helt fortvila og gråt, det blir litt mye.

Informant 3: Det er jo veldig skummelt med voksennyheter. Jeg blir fort redd, så da kan jeg ikke se på sånne ting.

Disse sitatene er hentet fra en samtale mellom barna i gruppe 3. Barn har i dag tilgang på informasjon i en helt annen grad enn før og de fleste barn kan bruke både TV, mobil og internett for å holde seg oppdatert på det som skjer. I følge Raundalen og Shultz (2008) legger dette et press på voksne om å ha en proaktiv holdning til barns liv i medieverden, da man ikke lenger kan beskytte dem i like stor grad mot den informasjonen som er tilgjengelig. Selv om

barna uttrykker at det er skummelt med TV-nyheter, ser man gjennom deres utsagn at de likevel får med seg mange detaljer fra nyheter som er beregnet på voksne.

Barna har en klar samstemmighet når det kommer til å få egne nyheter som er tilpasset deres alder. Egne nyheter for barn er etterlengtet og de synes Supernytt er gøy å se på. En gutt forteller etter å ha gledet seg lenge til Supernytt skulle begynne:

Informant 1: Så sto jeg foran TV-en, jeg sto liksom og ventet sånn i en halvtime for at det skulle begynne. Jeg har sett den første episoden sånn 10 000 ganger.

Videre fremhever de andre barna i samme gruppe:

Informant 2: Jeg tror jeg kommer til å se på Supernytt til jeg blir 15 eller noe sånn. Også når jeg blir 18, da skal jeg begynne å se voksennyheter.

Informant 3: Det er jo derfor de lagde Supernytt, sånn at barn også kan få forklaringer på det som skjer.

Oppsummering:

Oppsummert kan vi se når det gjelder barns forhold til nyheter at barna er enige om at det er viktig å få med seg det som skjer i verden, også de hendelser som er alvorlige. Slik det tolkes gjennom en av jentenes sitat gir nyheter et mer realistisk bilde av hvordan verden er.

Midlertid oppfattes det som at barna står i en konflikt mellom ønske de har om informasjon og det at nyheter kan være skremmende å se på. Når det gjelder Supernytt uttrykker barna en enighet om det er bra at de har fått egne nyheter som er tilpasset dem. Videre vil jeg presentere funn som beskriver barnas reaksjoner på de krisepregede og alvorlige nyhetene de ser og hører om i nyhetene.

4.2 Reaksjoner på krisepregede nyheter

Barna fikk etter hvert i intervjuet se fire reportasjer om tre ulike hendelser som har vært vist i Supernytt. Hensikten med å vise disse var å legge et grunnlag for det å snakke om følelser som kan komme i forbindelse med en krisepreget nyhet. De fikk se følgende fire reportasjer; Jordskjelvet på Haiti, første sending om 22. juli terroren og forsvinningen og funnet av Sigrid Giskegjerde Schjetne. Disse er valgt på bakgrunn av hendelsenes alvorlighetsgrad og innhold.

Underkategoriene her er «Tanker og refleksjoner», «tenk-om-tanker» og «når de skremmende tankene ikke forsvinner». Disse beskriver barnas følelser, tanker og opplevelser med krisepregede nyheter. De belyser også hvordan disse skremmende tankene påvirker dem i hverdagen. Barna ble her oppfordret til å diskutere fritt seg i mellom, mens jeg som intervjuer satt mer i bakgrunnen og lyttet til samtalen.

4.2.1 Tanker og refleksjoner

I forbindelse med de fire reportasjene ble barna stilt følgende spørsmål: «*Hva tenker dere på når dere ser og hører om denne hendelsen?*» Barna ga gode beskrivelser av ulike tanker og følelser de hadde i forbindelse med reportasjene. Jeg la merke til en forandring i stemningen i gruppa etter at vi hadde sett reportasjene. Jeg oppfattet det som at barna ble mer alvorlige, dette kunne man merke på stemmeleie og at barna brukte lenger tid på å svare nå enn tidligere. Etter 22.juli reportasjen sier en av jentene følgende:

Jeg tenker det var jo barn der, de ble jo ikke skutt da, men jeg tenker på liksom hvordan var følelsen, hvordan var det? Også måtte de jo gå til masse psykologer og sånn etter det for de var jo helt... hørte de knitresmell så ble de helt sjokka fordi de husker det så veldig godt. De kan kanskje ikke gå i lekebutikker lenger for der er det lekepistol og da blir de helt sjokka, av og bare se en lekepistol, for de husker sikkert alt og de så ham. De så at mange ungdommer døde, de så at noen blødde, de så alle de redde ansiktene. Jeg skjønner liksom ikke, det er veldig vanskelig for oss å fatte som ikke har opplevd det.

Etter en liten pause sier hun:

Jeg er glad jeg ikke var der, da måtte jeg gått til psykolog etterpå for å si det sånn.

Jenten gjengir noe av det hun så og hørte i reportasjen, men tar også inn elementer som ikke ble vist der. Spesielt når hun prøver å beskrive hvorfor disse ungdommene trenger profesjonell hjelp oppfatter jeg det som at hun prøver å forstå dette ut i fra sin livsverden. For eksempel når hun trekker frem ordene «lekebutikk» og «lekepistol». Disse ordene ble ikke brukt i reportasjen hun så og ville trolig ikke blitt brukt i sammenheng med nyheter for voksne. Antagelig er det hentet fra et barns perspektiv. Ordene sier noe om at jenta kan ha reflekter over dette selv eller snakket med andre barn om denne hendelsen. Hun trekker også

frem hvordan sanseinntrykk som i utgangspunktet ville vært naturlige (*knitresmell* og *lekepistol*) nå kan skape frykt hos ungdommene. De faktorene som jenta fremhever i sitatet forstås som at hun er opptatt av det som skjer i etterkant av selve hendelsen. Sammen med beskrivelsen av hvordan de som var på Utøya har det nå, referer jenta til det å gå til psykolog som en konsekvens av selve hendelsen. Flere av barna var opptatt av det som skjer med de rammede i etterkant av en krise eller katastrofe. En annen jente forteller etter å ha sett nyheten om jordskjelvet på Haiti følgende:

Jeg kjente litt sånn, eller jeg blir fort redd for ting og begynner å tenke masse og har mareritt og sånn. Det første jeg tenkte var liksom hjelp! Også tenkte jeg stakkars! Og begynner å tenke og spør ofte mamma og de om de får masse hjelp. Om de har reist ned for å hjelpe og sånn.

Hun starter med å beskrive sin egen reaksjon på selve hendelsen. Hun bruker det personlige pronomenet «jeg» foran ordene «redd», «mareritt» og «hjelp». Disse ordene kan tolkes å ha sammenheng med redsel og frykt. Deretter går hun fra personlige følelser over til ofrenes følelser. Jeg oppfatter det slik at hun kjenner medfølelse og sympati gjennom at hun har behov for å vite om ofrene får hjelp etter katastrofen. Her kommer det tydeligere frem hvordan barna var opptatt av konsekvensene av en katastrofe for ofrene. Særlig reflekterte de over de rammedes situasjon og at de skulle få den nødvendige hjelpen de trengte. En av guttene uttrykker seg slik:

(...), men jeg ble veldig glad og lettet når jeg så hvor mye hjelp de fikk etterpå.

At barna har et behov for å vite hva som skjer i etterkant av hendelsen, kjennetegner aldersgruppen barna befinner seg i (Raundalen & Schultz, 2006). De minste barna blir mer bekymret av selve hendelsen, mens de litt eldre barna kan kjenne engstelse i forhold til hvordan det går med ofrene og hva som kommer til å skje videre (Gurian, Kamboukos, Levine, Pearlman, & Wasser, 2006). Voksne kan kontinuerlig oppdatere seg på hva som skjer gjennom media og diskusjoner med andre voksne og dette gjør at en kan føle seg roligere og tryggere. Denne informasjonen er det ikke alltid at barnet klarer å få med seg og dette kan være med å skape unødvendig bekymring (Raundalen & Shultz, 2008).

I tillegg til at barna beskrev følelsesmessige reaksjoner, kunne noen også fortelle om de fysiske reaksjonene som kom i sammenheng med nyheter som var alvorlige og skremmende. En jente forklarer at hun kjenner et stikk i magen:

Det er mange nyheter jeg har sett på, de for voksne, at jeg har fått sånn veldig stikk i magen, det er ekkelt!

Denne jenta snakker om fysiske reaksjoner i forbindelse med det man ser. En av de andre jentene forteller om fysiske reaksjoner som kommer i forbindelse med det man tenker på i ettertid:

Men så er det at du får på en måte, sånn som når vi tenker på det lenge så får man sånn maga sug på en måte. Fordi det blir bare litt sånn, det er veldig trist. Så nå har jeg litt sånn maga sug, men det går bra.

Alle overnevnte og lignende sitater anser jeg som en beskrivelse av den påvirkning noen av disse nyhetene kan ha på barna. Gjennom sitater og tolkning kan det se ut til at barna er særlig opptatt av hva som skjer med ofrene i etterkant av en katastrofe. Til slutt beskriver barna at de også får fysiske reaksjoner av nyhetsinnslag som påvirker dem i slik grad som disse reportasjene gjorde. Det er helt naturlig at man, som liten eller stor, blir engstelig når store og dramatiske hendelser inntreffer og når nyhetene viser bilder fra kriser og katastrofer hvor mennesker er involvert. Dette kan gjøre at en naturlig frykt som alle kan kjenne på forsterkes, som handler om at en selv eller noen man er glad i skal skades forsterkes. Derimot ligger det store forskjeller i hvordan barn og voksne håndterer all den informasjonen som kommer i etterkant av hendelsen (Raundalen & Shultz, 2008).

4.2.2 Tenk-om-tanker

Alvorlige nyheter med dramatisk innhold kan prege barnas tanker om hva som kan komme til å skje med dem. Dette tema inneholder barnas beskrivelser av hvordan hendelser i nyhetene blir gjort om til fantasier eller forestillinger, hvor de selv eller noe de er glad i er hovedperson i hendelsen. En jente sier at det er en ting hun tenker mye på:

Jeg synes også det er litt sånn skummelt fordi når jeg tenker sånn; Tenk hvis en mann bare kommer nå når jeg er på vei hjem. Tenk om en mann bare kommer og drar meg inn i bilen med seg. Fordi det kan jo hende, fordi her på (navn på sted) har det skjedd!

I utsagnet beskriver jenten hvilke tanker som kan komme når hun er ute og går.

Hendelsesforløpet hun beskriver har hun sett i en av reportasjene. I tillegg har lignende hendelser skjedd i nærheten av der hun bor. Disse to faktorene antas å være med å forsterke tanken hun har om at dette også kan skje med henne. En av guttene i et annet intervju forteller at når han skal hjem fra fotballtrening må han gjennom et område hvor det ikke er lys og at dette kan være skummelt. Han begrunner, som jenta over, også redselen sin i at det har vært mange forsøk på kidnapping i området hvor han bor:

Når jeg skal på trening, på fotballtrening, når jeg skal hjem da så løper jeg alt jeg kan hjem. For jeg vil ikke bli tatt, så blir jeg redd.

Begge informantene begrunner her redselen de har for å bli *tatt* eller *dratt inn i en bil* i at det har skjedd i nærheten av der de bor. Samtidig beskriver barna forestillinger om hva som kan skje, med bakgrunn i virkelige hendelser hvor barn har vært hovedpersoner. Jeg tolker det slik at barna, på bakgrunn av nærhet og relatering til hendelsen, gjør en beregning på hvor sannsynlig det er at dette kan skje med dem også. Samtidig er det en sentral faktor at barna vet at dette er hendelser som har skjedd i virkeligheten. Dette samsvarer med det Cantor (1998) fant i sine undersøkelser. Barn i skolealder er mer sannsynlig å bli redd når de hører historier som har skjedd i virkeligheten og som de forstår kan skje med dem også, mens førskolebarn blir mer redd for sterke bilder som ser farlige ut, enn for selve hendelsen. Denne forskjellen kan forstås i lys av Piagets utviklingsteori. Et kjennetegn på skillet mellom barn som befinner seg på det preoperasjonelle stadiet og det konkret operasjonelle stadiet er hvorvidt de klarer å skille mellom det som er fantasi og virkelighet (Berk, 2009). Barna i denne studien er mellom 10 og 11 år, noe som kjennetegnes av at deres tenkning tar utgangspunkt i den håndfaste virkeligheten heller enn fantasi (Woolfolk, 2004). Samtidig kan man problematisere hvordan fokusering i nyhetene påvirker barnas tanker om hva som kan komme til å skje. Bortføringssaker har fått en enorm mengde omtale de to siste årene, men statistisk sett er det svært lite sannsynlig at man skal bli kidnappet av fremmede mens man er ute. Allikevel er det dette barna er mest redd for. Barnas persepsjon om hvor hyppig det skjer kidnapping eller bortføringsforsøk i Norge kan påvirkes av de store overskriftene slike hendelser lager i media (Griffin, 2009).

En samtale blant barna i intervju 2 viser hvordan det uforståelige kan være med å skape en utrygghet hos barna. De snakker om Sigrid-saken og sier følgende:

Informant 1: *Jeg føler meg trist*

Informant 2: *Jeg lurer på om det var de som gjorde det, de som de trodde det var, de to?*

Informant 3: *Om det var de som drepte henne? Tok livet av henne? Jeg føler meg litt sånn utrygg.*

Intervjuer: *Hva føler du deg utrygg for?*

Informant 3: *For at det på en måte, at det samme skal skje med meg for eksempel.*

Informant 1: *Eller noen man kjenner (...)*

Informant 3 forteller at han føler seg utrygg for at det samme skal skje med han. Informant 1 fortsetter med å si at man også er redd for at dette kan skje noen man kjenner. Jeg forstår det slik at denne utryggheten kommer på bakgrunn av usikkerheten barna diskuterer øverst i sitatet. Det er vanskelig å si om barna er utrygge fordi de er usikre på om de rette gjerningsmennene er tatt eller om det er på grunn av selve hendelsen. I samtalen over ser vi at barna utfyller hverandres utsagn. Om dette kommer av at de alle tre faktisk kjenner på de samme følelsene eller om det er en gruppe effekt, er usikkert. Men den samme utrygghetsfølelsen kommer også igjen i et annet sitat fra et annet intervju, hvor en gutt sier følgende;

Jeg er redd for at det samme kan skje med meg eller nærme der vi bor.

Dette ble sagt i forbindelse med 22.juli saken, hvor gutten forklarte at det var vanskelig å forstå at noen fra Norge hadde utført terrorhandlinger mot sitt eget land. Han mente at dette gjorde det mer sannsynlig at det også kunne skje ham eller der hvor han bor. Barnas beskrivelser av hvordan de håndterer den informasjonen de får, finner vi igjen hos Fossen (2004). Hun skriver at barn i nokså tidlig alder arbeider med situasjoner på det mentale plan og kan gjennom disse situasjonene skape seg en fantasiverden. Gjennom observasjoner og resonneringer tenker barna seg til situasjoner som kan skje (Woolfolk, 2004). Denne fantasivirkomheten eller resonneringen kan være positiv og trygghetsskapende, men i forbindelse med de nyheter som beskrives her, kan tankene om virkeligheten bli utrygg og skummel.

Nærhet til hendelsene og relatering til personene i hendelsene ble oppfattet som en sentral faktor i barnas tanker og forestillinger. Samtidig fremheves en usikkerhet og en utrygghet,

noe som også anses som en bakenforliggende faktor til forestillings- og tenk-om tankene som barna beskriver. Selv om barnet evner å se forskjellen mellom fantasi og virkelighet (Berk, 2009), kan de mangle perspektiver som gjør at de tilpasser nyheten de hører og lager forestillinger om sitt eget liv (Gurian et al., 2009).

4.2.3 Når de skremmende tankene ikke forsvinner

Når barn har sett eller hørt en skremmende nyhet, glemmer de det da etter hvert som tiden går eller tenker de på det lenge etterpå? Og dersom de tenker på det, påvirker det hverdagen deres i noen grad? Her beskriver barna hvordan de alvorlige og dramatiske nyhetene *satt fast i hodet* og at det noen ganger er vanskelig å glemme det:

Det var som Anders Bering Breivik, han satt fast i hodet mitt og jeg fikk han ikke ut. Jeg ville ikke tenke på ham da, men det var veldig vanskelig, det var jo sånn, noen begynte å snakke om det eller du ble så veldig innblandet da. Sånn som i klassen så var det sånn at vi nesten begynte å leke litt rettsak.

Videre sier hun:

Sånn som når det skjer slike ting, slike sterke ting, det forsvinner aldri!

Denne jenta relaterer spørsmålet umiddelbart til 22.juli saken og Anders Bering Breivik. Hun sier at hun ikke ønsket å tenke på det, men at det var vanskelig. Jeg oppfatter sitatet slik at jenta prøver å forklare hvordan det andre snakker om, kan gjøre at en blir minnet på ulike hendelser eller situasjoner. Og at dette igjen gjør det vanskelig å la være å tenke på det. Samtidig ser man at hun starter utsagnet med å si at *han satt fast i hodet mitt* og at hun avslutter med at *det forsvinner aldri*. Man kan da tolke det slik at det er vanskelig å la være å tenke på det, på grunn av kombinasjonen av at man selv tenker på det i blant og at det andre snakker om det. I intervju i gruppe tre gjorde de også en rask kobling til 22.juli saken og hadde følgende samtale:

Informant 1: *Jeg tenker fortsatt på det*

Informant 2: *Ja, jeg også*

Informant 1: *Man har det liksom i hodet*

Intervjuer: *Hva er dere tenker på da? Eller hva kjenner dere da?*

Informant 2: *Redsel*

Informant 1: *Ja, man blir redd*

Informant 1 og 2 er enige om at de fortsatt tenker på den spesifikke hendelsen. Igjen kommer uttrykket *man har det liksom i hodet*. Dette kan bygge opp under tolkningen om at barna ikke bare påvirkes av nye inntrykk de får, enten ved å høre om eller ved å se hendelsen på nytt, men at det er noe de tenker på også på egenhånd. Barna uttrykker også at de blir redd når de tenker på det. På bakgrunn av det som blir sagt her kan man også gjøre noen antagelser om hvor lenge barna tenker på en hendelse som har gjort sterkt inntrykk på dem. Terroren som rammet Norge 22.juli begynner nå å nærme seg to år siden, likevel var det den alle barna i intervjuet umiddelbart relaterte spørsmålet til. Man kan anta at henvisningen til den spesifikke hendelsen kan være påvirket av at de fikk se den i reportasjen som ble vist i intervjuet, men derimot så de også andre alvorlige hendelser som ikke ble nevnt i denne sammenheng.

Samtidig kan også mengden av informasjon som kom i forbindelse med denne saken være en årsak til at den ble sentrum av barnas diskusjon. Ingen sak, i nyere tid, har fått så stor dekning som 22. juli hendelsen og rettsaken mot Anders Bering Breivik. Dette kan være med å påvirke i hvilken grad barna tenker på den. Dette kan vi finne igjen i Wilsons (2008) oppsummering av tidligere forskning på barns påvirkning av eksponering for voldsomme og dramatiske nyheter. Her fant hun betydelig evidens for at programmer, som TV-nyheter, kan skape en varig negativ følelsesmessig reaksjon hos barnet. Og forskning som ble gjort noen år etter bombingene i Oklahoma viste at barna fortsatt tenkte på den aktuelle hendelsen, på tross av at de ikke var direkte rammet og at det hadde gått en stund siden det skjedde (Pfefferbaum et al., 2000).

Videre i denne samtalen kom vi inn på i hvilken grad alvorlige nyheter påvirker dem så mye at det går utover daglige rutiner, for eksempel lekser eller søvn. En jente forteller at hun noen ganger kan bli så redd at hun ikke klarer å sove:

Det har skjedd veldig mange ganger når jeg ser på nyhetene at jeg blir kjemperedd og klarer ikke sove og sånn fordi jeg ser sånne skumle bilder eller sånn kjempe skumle ting.

I sitatet ser vi at jenta begrunner redselen og søvnløsheten i at hun *ser sånne skumle bilder eller sånn kjempe skumle ting*. Antageligvis er dette bilder som hun ser for seg i hodet i det hun skal legge seg. Hun starter med å si at dette har skjedd når hun har sett på nyhetene og

blitt redd av det hun har sett. Jeg antar at de bildene og skumle tingene da er relatert til det hun har sett på nyhetene. Fossen (2004) bekrefter at det er når barnet skal legge seg om kvelden at de kan begynne å kjenne på bekymringer og engstelse som igjen kan påvirke søvnen deres. De fleste barna i intervjuet avviser at alvorlige og skremmende nyheter kan gå ut over lekser, men flere bekrefter det jenta i sitatet over sier, at det kan gå utover søvn. Videre forteller barna også noe om hva de gjør for å la være å tenke på det som skremmer dem når de skal legge seg om kvelden;

Ikke med lekser, men med soving da er det sånn vanskelig. Men da tar jeg frem Donald eller noe sånn også leser jeg så det går over.

Vi ser at gutten i dette sitatet sier at soving kan være vanskelig, men han forteller også hva han gjør for å la være å tenke på det. Dette ble tatt opp på eget initiativ fra barna og flere hadde konkrete eksempler. En jente sier:

Når disse tingene kommer begynner jeg ofte å tenke masse sånn skummelt om natten. Da hender det at jeg må gå og spørre mamma om enda mer ting for å være sikker. Slik at jeg kan tenke på det som var bra med det.

At barna trekker frem eksempler på rutiner de har for å slutte tenke på enkelte hendelser som påvirker søvn, forstår jeg som mestringsstrategier. Om disse strategiene er hensiktsmessige eller ikke kan det ikke trekkes noen konklusjoner om. Derimot kan beskrivelsene fra barna indikere hvor sterk påvirkningskraft enkelte nyheter kan ha på et barn, også utover det øyeblikket hvor de ser eller hører om nyheten. Barn får ofte bare med seg en oppstykket del av nyhetene og sitter igjen med biter de ikke klarer å sette i en sammenheng. På bakgrunn av barnets logiske resonnerings evner trekker de konklusjoner på bakgrunn av alle bitene og ikke helheten. Barnet kan mangle de nødvendige perspektivene som skal til for å klare å sette informasjonen inn i en større sammenheng (Gurian et al., 2006). De konklusjonene barnet lager om hvordan verden henger sammen kan da være med å danne grunnlag for engstelse og frykt (Raundalen & Schultz, 2003).

En viktig faktor som bør tas opp til drøfting er hvordan personlig sårbarhet kan spille inn på barnas reaksjoner. Alle barn er forskjellige i måten de reagerer på, men de har også forskjellige utgangspunkt og bakgrunn før reaksjonene kommer. (Gurian et al., 2006). Noe forskning har trukket linjer mellom eksponering for krisepregede nyheter og posttraumatisk

stresslidelse (Pfefferbaum et al., 2000). Derimot er det en pågående debatt om hva som kommer først, sårbare barn eller forferdelige nyheter og sterke bilder. Det som er sikkert er at allerede traumatiserte barn har en ekstra risiko for å reagere på nyheter med dramatisk innhold, særlig om det minner om kriser de tidligere har vært igjennom (Raundalen & Schultz, 2006). Informantene i dette prosjektet har ingen kjente traumatiserte bakgrunner og jeg vet heller ingenting om hvordan de er som barn i forhold til sårbarhet og angst, derfor vil ikke dette diskuteres nærmere her.

Oppsummering:

Oppsummert kan det gjennom barnas sitater og beskrivelser se ut til at kriser og katastrofer som fremstilles i media påvirker dem i stor grad. Spesielt tolket jeg det dit hen at hendelsene utløste en følelse av utrygghet og redsel. Samtidig kom det frem at nærhet og relatering til hovedpersonen var betydningsfulle faktorer i barnas forestillinger og tanker om hva som kan komme til å skje med dem. Disse funnene samsvarte med tidligere forskning. Til slutt har jeg også oppfattet det slik at hendelser som har gjort sterkt inntrykk på dem, er noe de tenker på utover det øyeblikket de hører om hendelsen. I det videre skal vi se nærmere på hvordan barna beskriver det å snakke om de krisepregede nyhetene og vanskelige temaene.

4.3 Samtalen om de krisepregede nyhetene

Denne kategorien har til hensikt å belyse barnas tanker og opplevelser ved det å snakke om de nyhetene som har gitt dem en følelse av redsel og engstelse. Dette tema er en naturlig del av de reksjonene barna opplever da det belyser i hvilken grad barna har behov for oppfølging i forbindelse med de reaksjoner som kan komme når de ser krisepregede nyheter. Jeg har valgt å presentere disse funnene i en egen kategori på bakgrunn av at informantene hadde mange beskrivelser som faller inn under de behovene de har for å snakke om reaksjonene de opplever. Når barna i dette prosjektet drøfter hva som kan hjelpe dem gjennom de skremmende og triste tankene som er beskrevet i forrige kategori, nevner alle det å snakke med voksne om det de tenker på. Underkategoriene «krisepregede nyheter som tema i klasserommet» og «foreldrenes ansvar» er brukt for å beskrive hva barna tenker om det å ha alvorlige nyheter som tema i undervisningen og det å snakke med foreldre om vanskelige tema de hører om i nyhetene. De forteller her hva som ville være til hjelp for dem og hvorfor de synes det er viktig å snakke om slike nyheter.

4.3.1 Krisepregede nyheter som tema i klasserommet

Her handler det om krisepregede nyheter som tema i skolen og i klasserommet. Det er en tendens at det ikke brukes så mye tid på nyheter, som barna referer til som alvorlige, i klasserommet. Gjennom ulike fag lærer de om kriser og katastrofer som har fått sin respektive plass i historiebøkene, som for eksempel 2. verdenskrig. Derimot snakker de mindre om dagsaktuelle nyheter. En gutt uttrykker seg på følgende måte om det å diskutere nyheter i klasserommet:

Det er av og til vi bare rekker opp hånden og sier et eller annet om slike nyheter og da begynner alle å gjøre det. Også etter fem minutter sier læreren at nå er det nok, så må vi begynne på noe nytt.

Ut i fra sitatet forstår jeg det slik at elevene på eget initiativ tar opp en hendelse de har sett i nyhetene, men at læreren etter kort tid avbryter og fortsetter med undervisningen. Gutten uttrykte et ønske om at det var mer rom for å snakke om temaer som de selv var opptatt av. En annen jente forteller at det hender de snakker om enkelte nyheter, de som er mest alvorlige, men allikevel savner hun mer diskusjon om andre nyheter som også opptar elevene:

Vi har jo tatt opp noen nyheter, sånn som det som skjedde i Oslo, det var jo en veldig alvorlig nyhet, så det ble jo selvfølgelig tatt opp. Men slike andre nyheter pleier ikke å være sånn vi tar oss tid til å snakke om, men jeg synes vi burde gjort det.

Raundalen og Shultz (2006) fremhever at skolen kan være en fin arena hvor barn kan utveksle følelsesmessige erfaringer og tanker sammen med lærere. Gjennom en undersøkelse som ble gjort i forbindelse med Irak-krigen fikk Dyregrov et al. (2003, ref. i Raundalen og Schultz, 2006) uttalelser fra lærere om hvordan det var å forholde seg til krisepregede nyheter i skolen. Her fikk de frem ulike motstandsfaktorer fra lærerne som kan være med på å forklare hvorfor barna har den opplevelsen de her forteller om. Mange av lærerne uttrykte en faglig uenighet i hvor vidt elevene skulle eksponeres for pågående internasjonale konflikter. De ønsket å beskytte barna ved ikke å gi dem problemer som ennå ikke hadde nådd dem. Paradokset i dette finner man når man ser på resultater fra denne og andre undersøkelser som viser hvor mye barn faktisk får med seg av de alvorlige nyhetene og i hvor stor grad det påvirker dem.

En av jentene sier videre:

Jeg synes det kunne vært en slik time hvert fall en gang i uken, der vi snakket om litt alvorlige nyheter også.

Jenta sier at hun synes det kan være en time i uken hvor de får snakke om alvorlige nyheter. Dette kan i følge Raundalen og Shultz (2006) være en god idé for å finne en motvekt til motstanden som i undersøkelsen handlet om at læreren ville beskytte seg selv. Det kan være ubehagelig som lærer å forholde seg til barn som stiller store spørsmål det er vanskelig å svare på. Særlig utfordrende kan det være dersom man har elever i klasserommet som man vet har opplevd traumer som ligner på den hendelsen barna ønsker å ta opp. Om man setter av egen tid til nettopp dette får man som lærer tid til å forberede seg, samtidig som man forbereder elevene på hvilke tema som vil bli diskutert på den avsatte tiden. Gjennom å lære om pågående lokal, nasjonal og internasjonale problemstillinger kan barnet lære mer om hvordan verden henger sammen. Ved å diskutere med lærer og klassekamerater kan barn få muligheten til å rette opp i misforståelser og forstå situasjoner og hendelser på en ny måte som gjør at de sitter igjen med ny kunnskap (Raundalen & Schultz, 2006).

Samtidig tyder også funnene på at det var ikke alle barna som hadde et ønske om at krisepregede nyheter skulle være en del av skolehverdagen, noe som kan gjøre den utfordringen læreren står ovenfor desto vanskeligere. En av jentene mener at det *er ganske greit* at slike nyheter ikke er oppe til diskusjon i klasserommet:

Det er ganske greit egentlig, da blir det bare vanlig hverdag i stedet for at det blir trist.

Videre sier hun at hun tror at de ikke snakker så mye om slike nyheter i skolen på bakgrunn av foreldrenes ønsker:

For det er mange foreldre som ikke vil at du skal få vite eller de vil at du skal lære om ting sammen med dem i stedet.

Hun forteller at hun ønsker en *vanlig* hverdag, i stedet for at det skal bli *trist*. Om jenta har dårlige erfaringer med å snakke om alvorlige tema i skolen på bakgrunn av hvordan en lærer håndterer det eller om dette kun er en personlig preferanse er usikkert. Dette sier uansett noe om de individuelle forskjellene blant elevenes ønsker, om man sammenligner forrige sitat og dette. Jenta problematiserer også foreldrenes ønsker i forhold til hvor mye tid en skal bruke

på dette i skolen. Det var flere av barna som hadde en tanke om at foreldrene ikke ønsket at skolen skulle snakke med dem om tema som var alvorlige eller skremmende:

Det er jo litt fint at vi snakker litte grann om nyheter, men ikke mye. Fordi det kan jo hende at for eksempel noen av foreldrene i klassen ikke vil at barna skal få vite så veldig mye.

Det kan være vanskelig for en lærer å finne sin betydelige rolle i sammenheng med å diskutere pågående lokale, nasjonale og internasjonale problemstillinger med barna i undervisningen. Samtidig ser man gjennom funnene at individuelle forskjeller blant både barna selv og foreldrene kan gjøre dette til en svært utfordrende pedagogisk oppgave. Det handler om å tilrettelegge opplæringskonteksten for en positiv og konstruktiv læring om samfunnets sammenheng, samtidig som målet er å dempe engstelse og frykt (Raundalen & Schultz, 2006).

Selv om tidligere forskning kan tyde på at lærere har sett på det som vanskelig å ta opp pågående krisepregede nyheter i undervisningen, ble det etter 22.juli hendelsen og den massive mediedekningen et økt fokus på hvorfor og hvordan man bør snakke med barn om nyheter som kan være vanskelig å håndtere. Flere veiledere til foreldre og skolen har blitt tilgjengelig på nett, hvor fagfolk beskriver hvordan man kan ta opp emner som er vanskelige å snakke om i undervisningen (Utdanningsdirektoratet, 2011). Her rettes fokuset også mot den læringen som kan komme ut av barn og unge får diskutere og uttrykke følelser i forbindelse med store kriser og katastrofer. Men det er usikkert i hvilken grad disse veilederne er tatt i bruk.

4.3.2 Foreldrenes ansvar

Barna i dette prosjektet uttrykte et ønske og behov for å snakke med foreldrene sine om nyheter som hadde lagt igjen sterke inntrykk og følelser hos dem. Når barna ble stilt spørsmålet: *dersom dere har sett eller hørt en nyhet som har gjort dere redd eller trist, snakker dere med noen om det etterpå?* ble det umiddelbare svaret foreldre:

Jeg er veldig trygg på å snakke med foreldrene mine. Det er mye finere å kunne få vite ting hjemme, enn å komme på skolen å få vite ting der.

I tillegg til at jenta i dette sitatet mener at hun føler seg trygg på å snakke med foreldrene sine, sier hun også noe om at det er mye finere å kunne få vite ting hjemme enn å komme på skolen å få vite ting der. Dette gikk igjen hos mange av barna når det gjaldt de mest alvorlige nyhetene, de ville få vite om det hjemme først, før de hørte det fra noen andre:

Noen ting er dumt at du får vite på skolen, jeg fikk vite, håper ikke dette er sånn dumt da, men jeg fikk vite om seksuelt overgrep på skolen, jeg fikk ikke vite om det hjemme. Og det er best å få vite hva det er hjemme.

Barna ble videre spurt om det hjelper å snakke om det de har sett. En gutt sammenligner det med samvittighet når han skal beskrive følelsen det frembringer å snakke om noe som er skummelt eller trist:

Det er nesten litt det samme som en samvittighet. At man tenker på hva man har gjort galt også vil man snakke om det, men man vet ikke helt om man tør å snakke om det. Sånn om man tør å snakke, om man da blir enda mer redd.

I dette sitatet forstår jeg det slik at han bruker *samvittighet* som en metafor, slik at han kan sammenligne følelsene det bringer frem. Ut i fra den konteksten samtalen er hentet fra antar jeg at gutten mener dårlig samvittighet. Dårlig samvittighet kjennetegnes ved at det er noe som gnager en innvendig, det føles ubehagelig og man ønsker gjerne å få bort dette ubehaget. Jeg oppfatter det som at det er dette gutten prøver å forklare. Han prøver å beskrive en følelse han ønsker å bli kvitt. Til slutt sier han at han ikke vet om man tør å snakke om det, om man da blir mer redd. Gutten forklarer ikke hvor tanken om at man da kan bli mer redd kommer fra, men Fossen (2004) skriver at det er en ting som kan gjøre at barn unngår å si noe om det skumle eller triste de tenker på. De er redde for at den voksne skal bekrefte det barnet er mest redd for, som er at dette kan skje dem eller noe de er glad i.

Gjennom at barna ikke tør å spørre, tror mange foreldre at barna ikke tenker på det de har sett eller hørt i nyhetene. På bakgrunn av dette unnlater de voksne å ta opp alvorlige saker med en tanke om at de beskytter barnet og ikke gir dem unødige bekymringer (Raundalen og Shultz, 2008). Jeg spurte barna følgende spørsmål: *Hvorfor tror dere at noen voksne ikke snakker med barna sine om slike nyheter?* En av guttene har en forklaring i tråd med det Raundalen og Shultz sier:

Jeg tror det er fordi at da kan du bli redd, og så kan du tenke på at du en gang skal dø.

Han tror foreldre unngår å snakke om forferdelige hendelser som dekkes i media på grunn av at barn kan bli redde. Videre nevner han også at det kan gjøre at man begynner å tenke på at man en gang skal dø. Derimot kan barnet også tenke at de voksne føler seg like redde og maktesløse som barnet. En av jentene svarte umiddelbart dette på spørsmålet:

Fordi de har det veldig vondt de også, det er liksom ingen som trøster dem.

I sitatet sier hun at hun tror at foreldre kan unngå å snakke med barna om skremmende og overveldende nyheter fordi voksne selv har det vondt og er lei seg. Ved og ikke å ta opp alvorlige tema med barn, sender den voksne ut signaler om at dette er noe en ikke skal snakke om eller at det ikke er trygt å snakke om det. Raundalen og Shultz (2006) sier at barn er dyktige til å plukke opp slike signaler hos voksne. Barn tar nærmest for gitt at foreldrene skal kunne beskytte dem fra alt som verden måtte bringe av farlige situasjoner, men når barnet forstår at foreldrene er like maktesløse som dem i gitte situasjoner, endrer dette barnets oppfatning av foreldrenes mestringsevne og kompetanse (Fossen, 2004). Raundalen og Schultz (2008) legger vekt på at foreldre og voksne må ha en proaktiv holdning til barns eksponering for nyheter. Ved å spørre barnet hva det har hørt og hva det vet om alvorlige hendelser, kan man få et innblikk i barnas bekymringer og derfra gi dem nye forklaringer og perspektiver på hendelsen (Guraian et al., 2006).

Gjennom praksisbasert kunnskap og forskning som har kommet de siste årene vises det at åpenhet og kommunikasjon bidrar til at krisen blir begripelig og dermed håndterbar.

Raundalen og Shultz (2006) legger vekt på at krisepedagogikkens mest sentrale verktøy er språklig bearbeiding. Språket kan hjelpe barnet å skape orden i informasjon som virker kaotisk og usammenhengende.

Oppsummering

På bakgrunn av funn og drøfting over kan det se ut til at barna er enige om at det ikke brukes så mye tid på å diskutere pågående krisepregede nyheter i skolen. Funnene viste samtidig at det var en forskjell i barnas ønsker om hvor mye tid som ønskes å bruke på dette i undervisningen. Barna trakk også frem foreldrenes ønsker i forhold til dette. Disse individuelle forskjellene kan gjøre det veldig vanskelig for lærere i skolen å ta et standpunkt om barn skal eksponeres for nasjonale og internasjonale problemer i klasserommet. Derimot tydet beskrivelsene på at informantene hadde et ønske om å snakke med foreldrene sine om

hendelsene. Videre vil vi se nærmere på barnas opplevelser av presentering av informasjonen de får om krisepregede nyheter gjennom Supernytt i forhold til andre nyheter.

4.4 En opplevelse av sammenheng

Som tidligere beskrevet i kapittel 2, har Schultz og Raundalen (2008) i arbeid med barn og unge latt seg inspirere av Antonovskys begrep om opplevelse av sammenheng (OAS). De hevder at ved å bruke terapeutisk kommunikasjon kan man oppdatere barn og unge på krisesituasjoner, gjennom å gjøre informasjonen begripelig, håndterbar og meningsfull. Gjøres dette på riktig måte, ut i fra barnets alder og utviklingsnivå, kan man skape forståelse og trygghet hos barnet fremfor frykt.

En opplevelse av sammenheng belyser og drøfter barnas opplevelse av informasjonen de får gjennom Supernytt i forhold til andre nyhetskilder. Jeg ønsket å vite om informasjonen i Supernytt er mer begripelig, håndterbar og meningsfull. På bakgrunn av dette presenteres følgende underkategorier: «Begripelige nyheter», «håndterbare nyheter» og «meningsfulle nyheter». Antonovsky (2012) fremhever at de tre begrepene ikke kan skilles fra hverandre når man snakker om opplevelse av sammenheng, det ene er avhengig av det andre. På bakgrunn av dette har det vært vanskelig å skille barnas uttalelser i forhold til plassering i underkategoriene, men de har likevel blitt plassert ut i fra de beskrivelser barna har gitt på ulike spørsmål. Begripelige nyheter omhandler i hvilken grad informasjonen som presenteres er konkret nok til at barnet klarer å forstå den. Håndterbare nyheter dreier seg om i hvor stor grad informasjonen er trygg nok til at barnet mestrer å ta det innover seg. Meningsfulle nyheter viser til om barnet forstår hvorfor informasjonen skal integreres.

4.4.1 Begripelige nyheter

Dette avsnitt inneholder barnas beskrivelser og drøftinger av opplevelsen av informasjon som begripelig. Jeg var opptatt av å finne ut om barna fikk en bedre forståelse av hendelsen gjennom Supernytt i forhold til andre nyhetskilder. Jeg ville vite om informasjonen var konkret nok til at barnet klarer å integrere informasjonen i en helhet. Det er en klar tendens i materialet at barna opplever informasjonen mer forståelig gjennom Supernytt når de sammenlignet det med andre TV-nyheter. De fremhever at hendelsene blir forklart ved å

bruke andre ord og andre bilder, noe som ble forstått som viktige faktorer i om barnet skulle klare å forstå og integrere hendelsen som ble beskrevet.

De forteller viktige ting. For det går jo ikke an å fortelle en sak uten å fortelle de viktige tingene. Men sånn, de viser ikke så mye bilder der fra, de forteller ikke sånn som de forteller på voksennyhetene og det er veldig bra. De viser liksom ikke folk som løper rundt med blod i hele ansiktet og sånn, folk som er livredde. Det er jo ikke noe å fortelle!

På bakgrunn av det jenta sier kan det se ut til at hun ønsker å skjermes for noe av informasjonen som gis i andre TV-nyheter. Det kan tolkes slik at hun opplever at det brukes informasjon i nyheter for voksne som er unødvendig for å beskrive viktigheten av en sak, ut i fra et barns perspektiv. Samtidig sier hun at *det er veldig bra* at Supernytt ikke bruker disse virkemidlene for å fortelle en sak. Schultz og Raundalen (2011) peker på viktigheten av at informasjon om en alvorlig hendelse presenteres konkret. Gjennom konkretisering kan det være lettere for barnet å sette informasjonen i en sammenheng i forhold til sin forståelsesverden.

Videre fremheves det også i barnas beskrivelser at informasjonen i nyheter for voksne ofte kommer *brått på*.

Jeg blir mest redd for når det kommer sånn brått på. Det er så mye på en gang at det blir for mye å ta i mot på en skikkelig måte. Mens på Supernytt sier de det på en mild måte sånn at du får tid til å tenke gjennom hva de mener. På den andre så hiver de bare ut all fakta om det som har skjedd med en gang på nyheter for voksne. Og da blir det for mye å tenke gjennom. Det synes jeg ikke er gøy.

Jenta forteller at når informasjonen kommer plutselig og fortløpende, da blir det for mye å ta i mot på en ordentlig måte. Samtidig sammenligner hun det med Supernytt, som gir henne *tid til å tenke gjennom hva de mener*. Barn kan ofte oppleve informasjon som sendes ut i tilfeldig rekkefølge og i oppstykkede innslag som skremmende. For at barn skal begripe blir det lagt vekt på at en rolig og ryddig fremstilling av saken og informasjonen kan hjelpe barnets forståelse (Raundalen & Schultz, 2006). Dersom det *blir for mye å tenke gjennom*, gir ikke innholdet i det de ser noen mening og det virker kaotisk og usammenhengende. Men dersom man får tid til å *tenke gjennom hva de mener* kan informasjonen virke mer sammenhengende

og strukturert for barnet. Da kan de etter hvert begynne å få kontroll over situasjonen og danne en forståelse av det som skjer (Raundalen & Schultz, 2006). Vi ser lignende opplevelse hos en annen jente:

Når jeg hørte på de voksennyhetene så kom jo alt brått på, jeg begynte bare å tenke masse. Og så kom det nye bilder og mange sterke ord. Også ble det bare tull! Men så når jeg så det på nytt på Supernytt, da så jeg det på en helt annen måte, da begynte jeg liksom å tenke på begge deler jeg hadde sett og da ble litt bedre.

På bakgrunn av det denne jenta sier tolker jeg det slik at Supernytts formidling gjør at hun ser saken på en annen måte. Det kan se ut til at hun begrunner det i at nyheter for voksne bruker nye bilder fortløpende og mange sterke ord, noe som gjør at alt *ble bare tull*. På slutten sier hun at hun tenker på begge innslagene hun har sett og da forsto det litt bedre. Dette kan oppfattes som en sammenligning av de to, hvor hun velger å forholde seg til informasjonen hun best forstår. Antonovsky (2000) peker på at begripelighet er den kognitive komponenten i opplevelse av sammenheng. Som nevnt tidligere er forståelsen av det som skjer og hvordan man oppfatter stimuli og informasjon avhengig av barnets kognitive utvikling (Berk, 2009). På bakgrunn av barnas beskrivelser og utsagn kan man anta at deres kapasitet til å begripe krisepregede nyheter, er avhengig av at de sterkeste bildene og ordene utelates. Ved at Supernytt viser hensyn til barnets alder og utviklingsnivå er det lettere for barnet å begripe det som skjer og plassere hendelsen i en sammenheng. Det handler for barna om å ta bort de forstyrrende elementer i stimuliene som presenteres. Ved å skjerme barna mot skremmende bilder og uforståelige ord, kan det se ut til at barna bedre klarer å ta i mot den informasjonen som presenteres. Barnet sitter igjen med en opplevelse av å ha forstått det som har skjedd. Dette kan vi forstå i lys av Piagets utviklingsteori og hans konkret-operasjonelle stadium. Barn i 10-11 års alder klarer å forestille seg ting og trekke slutninger fra en situasjon til en annen, men likevel er deres logiske tankrekke fortsatt avhengig av konkrete handlinger (Woolfolk, 2004).

Når Raundalen og Schultz (2003) snakker om at formidling og samtale om vanskelige tema kan ha en terapeutisk effekt, mener de i hovedsak å finne ord og setninger som kan hjelpe barnet å rydde opp i de tanker barnet har om det som har skjedd. I situasjoner hvor barnet reagerer negativt følelsesmessig kan dette begrense det læringsutbytte barnet har i situasjonen (Kinge 2006). På bakgrunn av det barna fremhever kan det se ut til at de i visse tilfeller ikke klarer å forstå på grunn av de følelsesmessige reaksjonene som kommer i forbindelse med

sterke bilder og ord når en sak presenteres. Jenta i dette sitatet kan se ut til å trekke linjer mellom forståelse og en følelsesmessig reaksjon.

Supernytt synes jeg er bra fordi at de sier nyhetene på en forståelig måte og ikke sånn på en måte at det blir skremmende.

Selv om barna sier at de forstår mer av innholdet i de krisepregede nyhetene som presenteres gjennom Supernytt, vil ikke dette si at de mener at disse nyhetene er ønskelige. Men i tråd med Antonvsky (2000), poengterer dette skille mellom dem som forstår og dem som ikke gjør det i begrepet om opplevelse av sammenheng. Og det kan se ut til at barna få kontroll over hendelsen og informasjonen ved at det gis håndterbare størrelser informasjon.

4.4.2 Håndterbare nyheter

Denne underkategorien presenterer barnas opplevelse av Supernytt som en ressurs i forhold til å håndtere den frykten de tidligere har beskrevet (se avsnitt 4.2). Målet var å få innsikt i om programmet beskriver hendelsene på en måte som gjør at det er trygt nok til å få kontroll på det og ta det innover seg. Barna beskriver innslagene i Supernytt som beroligende og trygghetsskapende og begrunner det i den informasjonen som blir gitt om hendelsen.

Informant 1: *På voksennyhetene sier de det på en annerledes måte, men på Supernytt så forteller de liksom at du trenger ikke være redd fordi han kommer aldri ut.*

Informant 2: *At liksom nå er han tatt*

Informant 1: *Nå er han kommet i fengsel*

Informant 2: *Det er trygt.*

Gjennom denne samtalen ser vi at informant 1 og 2 henviser til hva Supernytt forteller dem om hendelsen, som at personen er *tatt* eller *satt i fengsel* og *han kommer aldri ut*. Jeg tolker siste utsagn fra informant 2, *det er trygt*, som en reaksjon på at de har fått informasjon om at gjerningsmannen er tatt. Informasjon som forteller barnet at det ikke trenger å være redd kan være avgjørende for at det skal føle trygghet og bli roligere (Raundalen & Schultz, 2008). Dette fremheves også gjennom en annen samtale mellom barna i et annet intervju:

Informant 1: *På Supernytt, da viste de Breivik i bilen med politiet når han satt i ro, men på voksennyhetene da filmet de jo når han gjorde det*

Informant 2: *Ja i akten. Da får du jo veldig sånn: Hjelp!*

Informant 1: *Men på Supernytt der er det på en måte mye bedre for der fikk vi se bilder av når han var inne i bilen med politiet.*

Informant 3: *Ja, at alt var trygt liksom, (...), at det ikke er noe å være redd for. Det sier de også, at det ikke er noe du trenger å gå rundt å være redd.*

Informant 3 sier, i likhet med barna i forrige sitat, at Supernytt formidler at det er trygt og at det ikke er noe å være redd for. Når man skal presentere alvorlige nyheter for barn legges det vekt på at informasjonen de får må være nettopp håndterbart. Håndterbart i den form at barnet synes det virker trygt nok til å ta informasjonen innover seg (Raundalen & Schultz, 2008). Jeg oppfatter det slik at barna her forteller hva som skal til for at det skal oppleves som trygt. Supernytt formidler konkret at det ikke er noe å være redd for. Dette gir barnet en bedre forutsetning for å klare å ta det som har skjedd innover seg på en ordentlig måte.

Samtidig ser vi i forrige samtale at barna igjen sammenligner bruken av effekter i presenteringen gjennom Supernytt og nyheter for voksne. Informant 1 skiller mellom det å se Breivik når han sitter i ro i politibilen, fra det å se når han utførte drapene. I tillegg sier han at i nyheter for voksne fikk man se en film hvor de viste hendelsen fra Utøya. Dette kan tolkes som at barna synes det er mer urovekkende å se video av gjerningsmannen i selve *akten* enn når de ser bilde av gjerningsmannen sammen med politiet. Datamaterialet viser også flere tendenser om barnas preferanser i forhold til innhold av bildebruk i nyhetene. En gutt sier følgende:

Et råd til voksne som skal lage nyheter til barn er å vise hensyn til barna og at de ikke skal vise bilder med blod og alt sånn, men at de har tegninger i stedet.

I tillegg til at bildene tolkes som å gi en større trygghetsfølelse i Supernytt, sa også en av jentene noe om forskjell i bruk av stemme og valg av ord i nyheter for voksne.

Stemme og måten de sier det på blir så direkte i voksennyhetene, akkurat slik som det er. Når du ser noe på Supernytt så er det jo sånn at de sier det på en fin måte slik at du ikke skal gå og engste deg eller noe sånn.

Her bruker hun ordet *stemme*, noe man kan anta handler om tonefall og alvorlighet i stemmen til den som formidler. Dette kan indikere at jenta plukker opp signaler som forteller henne

hvor alvorlig hendelsen er. Barn trenger å få ta del i voksnes trygghet, men dersom den som leser opp nyheten på TV sender signaler om at dette er svært alvorlig kan det bli vanskelig for barnet å forstå hvorfor hun skal føle seg trygg (Raundalen & Schultz, 2008).

Schultz og Raundalen (2008) legger vekt på at i praksis vil det at informasjonen er trygg nok, også handle om at barna kan gi egne uttrykk for tanker og følelser. Gjennom barnas utsagn kan man tolke det slik at de har et behov for å snakke med foreldrene sine om hendelsene i etterkant, noe som kan være en måte å få uttrykke egne følelser og tanker på.

Jeg ser på Supernytt og forstår, men jeg vil gjerne snakke med foreldrene mine etterpå. Hvis det er noe alvorlig. For da blir jeg på en måte litt tryggere, samtidig som jeg får vite mer.

Mens en annen jente sier at det hender at hun snakker med foreldrene sine for å en ny forklaring på hendelsen:

Det hender jeg snakker med mamma og pappa etter å ha sett på Supernytt. Jeg kan kjenne jeg blir litt usikker og på en måte må få en ny forklaring bare for å være helt sikker.

Begge beskrivelsene tyder på at barna ønsker eller har et behov for å snakke med foreldrene sine etterpå hvis det er noe alvorlig. Dette begrunner de i at de ønsker å føle seg enda tryggere, samtidig som de får mer informasjon. Redaksjonen i Supernytt, hadde også en klar oppfordring når de startet med egne nyheter for barn. Det var at barn må snakke med foreldrene sine om det de ikke forstår (Thomassen, 2012). Håndterbarhet anses som handlingskomponenten i opplevelse av sammenheng. Det handler ikke bare om hva man klarer å gjøre selv, men også i hvilken grad man oppfatter at ressurser står tilgjengelig for oss til å takle de stimuli man utsettes for (Antonovsky, 2012). På bakgrunn av utsagnene i dette avsnittet oppfatter jeg det slik at barna ser på Supernytt som en ressurs i å få kontroll over situasjonen og i å klare å sette informasjonen inn i en sammenheng, men at de også trenger foreldre som ytre ressurser for å håndtere stimuli enda bedre. Samtidig bruker også barna jevnaldrende som ressurser i møte med hendelser som er vanskelige å håndtere.

Informant 1: Også når det er om det på Utøya der forteller de om barn. Deres reaksjoner og det er bra.

Informant 2: *Ja, sånn at vi kan måle følelsene våre også, at det ikke bare er du som tenker sånn. Det er veldig godt å høre.*

Informant 3: *Ja, i stedet for at voksne sier det.*

Informant 2: *Det er helt annerledes.*

Informant 1: *De tenker på en helt annen måte enn det vi gjør.*

I tillegg til at barna fremhever at det er bra å høre jevnaldrenes tanker og følelser gjennom Supernytt, snakker de også om at de bruker venner for å få utløp for tankene sine egne når de har sett nyheter som har gjort dem engstelig.

Alle nyhetene har jo kommet på Supernytt så jeg har jo fått forklaring der. Men jeg har jo snakket mye med vennene mine om de også har sett nyheten. Og av og til hvis jeg blir litt sånn engstelig så spør jeg om hvilke følelser de også har kjent. Liksom hvordan de tenker også.

Dette kan anses som at barna tar i bruk indre og ytre mestringsstrategier for å bedre håndtere det de ikke forstår (Antonosvky, 2012). De bruker egne handlingsalternativer ved å velge Supernytt fremfor nyheter for voksne. Samtidig bruker de ytre handlingsalternativer som venner og familie når situasjonen er vanskelig å håndtere alene. Barnas utsagn tolkes dit hen at de ser på Supernytt som et godt hjelpemiddel for videre samtale med venner og foreldre.

Sårbarhet, angst og frykt avspeiler den utryggheten barna kan få i møte med hendelser som er dramatiske (Dyregrov, 2000). Ved å få informasjon som er håndterbar utvikler barnet en trygghet til å ta innover seg det som skjer (Raundalen & Schultz, 2006).

4.4.3 Meningsfulle nyheter

Her utforskes barnas beskrivelser og opplevelser i forhold til om innslagene i Supernytt er meningsfulle for dem. Det vil si om barna har en forståelse om hvorfor det er viktig å vite noe om alvorlige problemstillinger både lokalt, nasjonal og internasjonalt (Raundalen & Schultz, 2011). Gjennom barnas utsagn kan man se at det fremheves et engasjement for mennesker og samfunnet man lever i og at viktigheten av informasjon og innsikt går ut over egen personlig interesser.

Jeg prøver jo alltid å finne det mest positive i det som skjer, når jeg har snakket om det og hvis jeg blir redd. Så når det skjedde i Oslo så tenkte jeg at jeg måtte finne det

positive med det. Hvert fall litt av det, og da tenkte jeg med en gang at så bra at hele Norge nesten bryr seg om at det har skjedd. At alle er med og støtter de som har det vondt nå.

Jenta sier her at på tross av det som har skjedd og på tross av at hun blir redd, fant hun noe som var positivt. Dette forstås i denne sammenheng som at jenta prøver å skape en mening i noe forferdelig som har skjedd. At alle i Norge bryr seg om hva disse menneskene har vært gjennom, gir jenta en grunn til å se de positive sidene ved hendelsen. Dette kan i tråd med Schultz og Raundalens (2011) beskrivelse av meningsfullt, være en forklaring på hvordan jenta har klart å skjønne hvordan dette angår henne også, på tross av at hun ikke var direkte rammet av hendelsen. Ved at Supernytt viser disse sidene av saken kan det tenkes at det er lettere for barnet å finne en mening i det de hører om. Derimot mister barna dette perspektivet dersom nyhetene i større grad fokuserer på mer på å gi alle detaljer om hendelsens forløp gjennom skremmende bilder og sterke ord. Samtlige av barna fremhever at de liker å se sider av saken som gir dem informasjon om hvilken hjelp ofrene får og at andre bryr seg om dem. En av jentene sier følgende:

Det forteller de jo i Supernytt, at nå har de og de reist ned for å hjelpe til.

Mens en gutt henviser til Sigrid saken som han så i Supernytt og uttrykker at det var fint å se at andre hjalp til:

Det var fint å se at alle i bygda var med og hjalp til med å lete etter henne. Da føler man seg litt bedre på en måte.

En gutt forteller om hvorfor han synes alvorlige nyheter er viktig å vite noe om:

Fordi da vet vi også hvordan det er i andre land, hvordan kulturen er. Og hvordan det er, fordi jeg er jo fadder for et barn, et barn i Etiopia, sammen med familien. Og det er jo sånn at vi ser jo at han ikke har det bra og sånn og det er jo veldig bra at vi får vite mange av de nyhetene utenlands, så vi kan hjelpe folk. Enn at vi bare tenker på oss selv, at vi er helt perfekte og ikke vet noe om de andre, om de har det bra eller dårlig.

Han forteller hvorfor det er viktig å vite noe om hvordan mennesker i andre deler av verden har det. Gjennom nyhetene kan han få et innblikk i andre menneskers liv og slik det tolkes her evner han å sette sitt eget liv i perspektiv. Hvordan han har det, er ikke en refleksjon på

hvordan resten av verden har det. Han beskriver hvordan det er bedre å få vite noe om at andre ikke har det bra, slik at vi kan *hjelp folk*. Her kan man anta at gutten ser hvorfor det angår ham og andre å få vite om dette, slik at man være med å hjelpe de som trenger det.

Det begripelige og det håndterbare tar begge utgangspunkt i barnets kognitive utviklingsnivå og referer til kognitive evner i forhold til forståelse og handlingsevne. Det meningsfulle referer i større grad til det følelsesmessige aspektet ved opplevelse av sammenheng (Antonovsky, 2012). I dette ligger at barnet klarer å ta i mot utfordringen det er å ta innover seg fryktelige nyheter, ved å klare å se det positive i det og ved å legge et engasjement i det. Samtlige barn fremhever at det er viktig å få vite noe om nyheter slik at en kan forstå hvordan andre mennesker har det. Dette kan forstås som et engasjement for å hjelpe dem som trenger det og et ønske om innsikt i hva kriser gjør med andre.

Det er veldig fint at barn kan få vite mer om hva som skjer. Barn bryr seg jo.

Det å hjelpe barn med å forstå ekstreme og dramatiske mediebegivenheter kan være med å gi barnet en økt forståelse av verden vi lever i, som igjen kan være et grunnlag for utviklende læring (Raundalen & Schultz, 2008). Gjennom at barnet får tid til gradvis å bygge seg opp en forståelse av situasjonen, gjennom trygg og konkret informasjon, kan det etablere seg mental beredskap for det som kan komme til å skje. Dette fører til en sammenheng og en mening i det som foregår (Raundalen & Schultz, 2006)

Oppsummering:

Gjennom foregående presentasjon av funn og drøfting kan det se ut som barna opplever Supernytt som en god ressurs i å forstå, håndtere og lære noe av de krisepregede nyhetene. De trekker spesielt frem viktigheten av å informere på en rolig og konkret måte for at det skal være enklere å forstå. Her gir de beskrivelser av forskjellene i måten presentasjonen av hendelsen foregår på i nyheter for voksne og i Supernytt. Samtidig fremhever de at Supernytt gir dem forklaringer om hvorfor de ikke trenger å engste seg. Dette anså jeg som en sentral faktor i trygghetsfølelsen reportasjene i Supernytt skaper. Videre kan det forstås som at Supernytt gir barna en sammenheng mellom følelser og reaksjoner ved at de møter barnas frykt. Supernytt tolkes som å være et godt hjelpemiddel som gir et grunnlag for barna til videre samtale med enten foreldre eller venner. Nyheter om forferdelige hendelser som ble vist gjennom Supernytt ble antatt å utløse en form for empati hos barna. Barna fremhevet at

det var fint å se at folk brydde seg om de som trengte hjelp. Samtidig forklarte de at det var viktig å få vite noe om hendelser som rammer andre, slik at man kan se at andre ikke har det så bra som oss og at vi kan hjelpe. Dette kan antas å være med å gi mening i hvorfor det er viktig å vite noe om hendelsen.

5 Avslutning

I dette siste og avsluttende kapittelet vil jeg oppsummere de viktigste funnene i studien. Kategoriene fra analysen vil oppsummeres med utgangspunkt i underproblemstillingene. Deretter vil det følge en konklusjon på studien, hvor spesialpedagogiske implikasjoner og videre forskning drøftes. Til slutt vil jeg belyse styrker og begrensinger ved dette masterprosjektet.

5.1 Oppsummering av funnene

I denne undersøkelsen har jeg valgt å intervjuer ni barn gjennom tre fokuserende gruppeintervjuer for å få innblikk i deres opplevelser med krisepregede nyheter som presenteres i Supernytt. For å finne ut dette var det da av interesse å vite noe om hvilket forhold barna har til nyheter, hvilke reaksjoner de opplever ved eksponering for krisepregede nyheter, samt hvordan barna opplever formidlingen av disse nyhetene gjennom Supernytt i forhold til andre nyheter. Gjennom en fenomenologisk synsvinkel fikk jeg beskrivelser om barnas opplevelser og disse utsagnene danner grunnlaget for å svare på min problemstilling: «Hvordan opplever barn formidling av krisepregede nyheter gjennom Supernytt?». Denne problemstillingen er som nevnt innledningsvis besvart gjennom følgende tre underproblemstillinger: «Hvilket forhold har barn til nyheter?», «hvilke reaksjoner kan barn oppleve ved å se krisepregede nyheter?» og «hvilke forskjeller opplever barn i presenteringen av krisepregede nyheter mellom Supernytt og andre TV-nyheter».

Hvilket forhold har barn til nyheter?

Gjennom barnas beskrivelser fremheves det at de er interessert i nyheter og synes det er viktig å få vite om nyheter som foregår både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Alle informantene ser på Supernytt så ofte de kan, mens flertallet får også med seg nyheter gjennom andre kilder i tillegg. Det oppfattes gjennom noen av barnas beskrivelser som at nyheter kan gi dem et mer realistisk bilde av verden. Samtidig forstås det som at barna er i en konflikt mellom ønske om informasjon og det at nyheter for voksne kan være skremmende å se på. Det er en klar tendens i materialet at egne nyheter for barn er bra.

Hvilke reaksjoner kan barn oppleve ved å se krisepregede nyheter?

Gjennom barnas beskrivelser av hvilke reaksjoner de opplever ser vi i hvilken grad krisepregede nyheter påvirker dem. Barna fremhever at de opplever frykt, redsel og engstelse når de ser nyheter med dramatisk innhold. Samtidig uttrykker de en følelse av sympati for ofrene i hendelsene. De var opptatt av å vite hva som skjer med de rammede i etterkant av en av en krise eller katastrofe. Videre uttrykker de en opplevelse av utrygghet når de hører om spesifikke hendelser i nyhetene. Barna fremhever også at noen hendelser fører til at de tenker på sin egen og andres sikkerhet i visse situasjoner i hverdagen, altså utover det øyeblikket de har sett eller hørt nyheten. Dette kom spesielt frem i forbindelse med nyhetssaker som omhandlet bortføring av barn.

Barna forteller at det ikke brukes mye tid på å diskutere pågående konflikter og kriser som presenteres i media i undervisningen. Materialet er delt når det kommer til ønske om det burde vært brukt mer tid på dette i skolen, noen av barna har et ønske og behov for det, derimot er det andre som ønsker at dette ikke skal være en del av skolehverdagen. Samtlige av barna uttrykker et behov for å snakke med foreldrene sine om det de har sett i nyhetene. De trenger en bekreftelse på at ofrene får hjelp og en bekreftelse på at de selv og deres nære er trygge.

Hvilke forskjeller opplever barn i forhold til presentering av krisepregede nyheter mellom Supernytt og andre TV-nyheter?

Barna forteller at de opplever Supernytt som et godt alternativ til nyheter for voksne. Spesielt legger de til grunn at Supernytts bruk av effekter og innhold gjør informasjonen mer forståelig og trygghetsskapende enn i andre nyheter. De trekker frem at nyheter for voksne kan komme for brått på og at da blir det vanskelig å forholde seg til. Mens de forteller at Supernytt gjør det lettere for dem å håndtere den informasjonen de får i forbindelse med en dramatisk hendelse. Barna fremhevet spesielt at trygghetsfølelsen kom av at programmet konkret fortalte at det var trygt og at dette ble begrunnet på en forståelig måte. I tillegg til å se på Supernytt snakket de også med foreldre og venner om følelser, tanker og reaksjoner. Dette gjorde de for å få nye forklaringer eller for å føle seg enda tryggere. Alle barna var enige om at man lærer noe av å se på nyheter. Spesielt trakk de frem det at man lærer om hvordan andre har det og at man på bakgrunn av det kan hjelpe dem som trenger det.

Kort sagt kan resultatene oppsummeres slik:

- Barna er interessert i nyheter og de ønsker informasjon om det som foregår i verden. De ser på Supernytt så ofte de kan, mens noen får også med seg nyheter fra andre kilder. Alle barna i prosjektet er enige om at egne nyheter for barn er bra.
- Barna uttrykker at de kan blir redde og utrygge av nyheter som inneholder kriser og alvorlige hendelser. Barna har skremmende tanker om hva som kan komme til å skje med dem i fremtiden på bakgrunn av det de hører om i nyhetene. De tenker på hendelser utover et 'her- og nå' øyeblikk og tar tankene med seg inn i hverdagen.
- Barna har forskjellige ønsker om å diskutere pågående kriser og katastrofer i undervisningen. Derimot uttrykker samtlige et behov for å snakke om det de har sett eller hørt i nyhetene. De ønsker å oppnå trygghet ved at voksne forklarer dem hva som foregår.
- Barna opplever formidlingen av krisepregede nyheter som mer konkret og rolig i Supernytt. Dette begrunner de med at Supernytt bruker mindre skremmende bilder og mindre sterke ord når de skal presentere en alvorlig nyhet.
- Barna opplever presentasjonen av krisepregede nyheter i Supernytt som mer forståelig og trygghetsskapende. De legger vekt på at det hjelper at de får forklaringer på hvorfor de er trygge. De fremhever at det er viktig å få vite noe om hvordan andre mennesker har det slik at de kan være med å hjelpe andre som har det vanskelig.

5.2 Konklusjon

En sentral konklusjon på bakgrunn av funnene er at fremlagt data og diskusjon indikerer at barna opplever Supernytt som en ressurs når de skal forstå og håndtere krise- og katastrofesituasjoner som fremstilles i media. Funnene kan tyde på at ved å gi barna informasjon i håndterbare størrelser ut i fra barnas livserfaring, mestrer barnet bedre å få kontroll på frykten og engstelsen. På bakgrunn av dette kan de bedre å sette informasjonen i en forståelig sammenheng. De opplever ulike reaksjoner på eksponering for krisepregede nyheter, men samtlige ser ut til å ha behov for støtte fra foreldre i forbindelse med reaksjonene, uavhengig av hvor de har sett nyheten. Behovet de fremhever mest tydelig er

muligheten til å få snakke om hendelsen slik at de kan bli sikrere på at de selv og deres nærmeste er trygge.

5.2.1 Spesialpedagogiske implikasjoner

Denne studien kan gi lærere, pedagoger og spesialpedagoger innsikt i hvordan barn reagerer på kriser som skjer både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Funnene fra denne studien indikerer at barna sitter igjen med mange tanker og er preget følelsesmessig. Samtidig tyder fremlagt data på at de har behov for å snakke om det de har sett i nyhetene. En økt innsikt i barns opplevelser av alvorlige nyheter kan være viktig, slik at barnas bekymringer kan tas på alvor, både hjemme og i skolen. Samtidig tyder funnene på at barna bedre mestrer disse følelsene og reaksjonene gjennom et program som Supernytt. Dette kan ha en overføringsverdi til hvordan man kan prate med barn om de tanker og reaksjoner som kommer i forbindelse med slike nyheter. De følelsesmessige reaksjonene barna får kan påvirke deres konsentrasjon i hverdagen og være en risikofaktor i forhold til barnets sosiale og emosjonelle fungering. Spesielt viktig er det ovenfor sårbare barn og ta på alvor hvordan kriser og katastrofer som presenteres i media kan skape ekstra utfordringer i hverdagen. Ved å hente inspirasjon eller ved å bruke Supernytt direkte i undervisningen kan lærere skape et grunnlag for å samtale om pågående krisepregede nyheter. Dette kan videre gi barna ny og verdifull kunnskap, samtidig som man demper opplevelser av engstelse og frykt.

5.2.2 Videre forskning

Ut i fra mine funn ser jeg at det er aspekter ved fenomenet som kunne vært interessant og gjort videre studier på.

Det er et behov for en større forståelse av hvordan TV-nyheter som er overveldende og dramatiske påvirker barn, både kognitivt og følelsesmessig. Det finnes lite forskning på feltet, spesielt fra Norge, det meste av litteraturen og forskningen på dette feltet er gjort av Raundalen og Schultz. Alle som er i kontakt med barn kunne dratt nytte av kunnskap om hvordan innvirkningen slike nyheter har på barn, spesielt i forhold til de barna som tidligere har opplevd traumatiserende hendelser og kriser. Dette kan bidra til at vi blir enda bedre på ta deres bekymringer og frykt på alvor. Her kunne en interessant vinkling vært og brukt observasjonsstudier.

Denne studien baserer seg på kvalitative intervjuer, noe som medfører at utvalget er relativt lite. Et forslag til videre forskning vil derfor være å benytte kvantitative undersøkelser, slik at man har større mulighet til å generalisere funn. En nasjonal kvantitativ undersøkelse kan gi gode indikasjoner på hvordan egne nyheter for barn virkelig fungerer i barnebefolkningen.

Gjennom litteratursøk har jeg ikke kommet over data som forteller noe om i hvilken grad veiledere som er tilgjengelige på nett brukes. Disse veilederne har til hensikt å gi alle som jobber med og er i kontakt med barn, en bedre forutsetning for å snakke om pågående lokale, nasjonale og internasjonale problemstillinger. I det videre arbeid innenfor dette tema kunne det vært en mulighet å finne ut i hvor stor grad disse veilederne brukes og hvordan de oppleves av foreldre, lærere og andre fagfolk.

5.3 Styrker og begrensninger ved prosjektet

Denne studien har vært et forsøk på å få kunnskap og innsikt i barns opplevelser med formidling av krisepregede nyheter gjennom Supernytt. På grunn av utvalgets størrelse vil generaliserbarheten være svært begrenset, dermed har det ikke vært et mål å kunne generalisere funnene i studien. Likevel har målet vært å generere kunnskap som kan overføres til lignende situasjoner hvor enkelte kan kjenne seg igjen i de erfaringer og beskrivelser som presenteres i studien.

Et spesielt trekk ved utvalget i undersøkelsen er at alle informantene er barn. Dette kan gjøre at refleksjonene er noe mer begrenset enn den ville vært dersom informantene var voksne. Samtidig er det en styrke ved studien at barna selv har deltatt som kilder for data i en sak som angår dem. Forskning om barn og deres liv er verdifullt og viktig, og barna er de beste til å gi svar på hvordan det oppleves å være dem. De etiske hensyn knyttet til forskning med barn er diskutert i avsnitt 3.6.3.

Denne studien ble gjennomført ved å bruke fokuserende gruppeintervjuer, noe som kan gi både begrensninger og styrker til undersøkelsen. Gruppeeffekter kan ha påvirket barna i slik grad at svarene de har gitt er et resultat av at de ikke ønsker å skille seg ut. I ettertid ser jeg også at fokusgruppeintervju er en svært krevende form for metode. Det kunne til tider være vanskelig å ha kontroll over intervjusituasjonen. Derimot kan gruppen være en styrke ved at barna har følt seg tryggere til å svare på spørsmål om følelser. Relasjonen mellom

informantene var til stede allerede før intervjuene startet og dette kan ha vært med og styrket samspillet mellom dem under intervjuet.

Siste ordet i oppgaven vil jeg gjerne gi til en gutt som hadde et godt råd til voksne:

Et råd til voksne som skal lage nyheter til barn er å vise mye hensyn til barna. Ikke fortell alt det dumme som skjer rundt i hele verden, men fortell oss noe. (...). Det er veldig bra at vi kan få snakke om hvordan vi føler det er med nyheter.

Litteraturliste

- Antonovsky, A. (2000). *Helbredets mysterium: at tåle stress og forblive rask* (A. Lev, Overs.). København: Hans Reitzel Forlag.
- Antonovsky, A. (2012). *Helsens mysterium: den salutogene modellen* (A. Sjøbu, Overs.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Barneombudet. (2008). *Hvorfor snakke med barn om kritiske hendelser?* Lastet ned 29. januar, 2013, fra http://www.barneombudet.no/temasider/familie_samvar/barn_i_sor/fakta/hvorfor_sn/
- Befring, E. (2008). Problematferd. Sosiale og emosjonelle vansker. I E. Befring & R. Tangen (Red.), *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Damm.
- Bengel, J., Strittmatter, R., & Willmann, H. (1999). What keeps people healthy?: the current state of discussion and the relevance of Antonovsky's salutogenetic model of health. Lastet ned 23.4.2013 fra <http://www.scribd.com/doc/51776969/Antonovsky-What-Keeps-People-Healthy>
- Berg, N. B. J. (2005). *Elev og menneske: psykisk helse i skolen*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Berk, L. E. (2009). *Child development*. Boston: Pearson.
- Cantor, J. (1998). *Mommy, I'm scared: How TV and movies frighten Children and what we can do to protect them*. New Yourk: Harcourt Brace & Company.
- Cantor, J., & Nathanson, A. I. (1996). Children's Fright Reactions to Television News. *Journal of Communication*, 46(4), 139-152.
- Corbin, J. M., & Strauss, A. L. (2008). *Basics of qualitative research : techniques and procedures for developing grounded theory*. Los Angeles, Calif.: SAGE.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode*. Oslo: Universitetsforl.
- Dyregrov, A. (2000). *Barn og traumer. En håndbok for foreldre og hjelpere*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Dyregrov, A. (2002). *Katastrofepsykologi* (2 utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Fossen, A. (2004). *Snakk med barn om følelser. En fellsskapsbok for voksne og barn*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Giddens, A. (1997). *Modernitet och självidentitet: självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.
- Griffin, E. (2009). *A first look at communication theory*. New York: McGraw-Hill.

- Gurian, A., Kamboukos, D., Levine, E., Pearlman, M., & Wasser, R. (2006). *Caring for kids after trauma, disaster and death. A guide for parents and professionals*. Lastet ned 13.5.2013 fra http://www.aboutourkids.org/files/articles/crisis_guide02.pdf
- Halkier, B., & Gjerpe, K. (2010). *Fokusgrupper*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Hundeide, K. (2003). *Barns Livsverden: Sosiokulturelle rammer for barns utvikling*. Oslo: Cappelen Forlag.
- Janoff-Bulman, R. (1992). *Shattered assumptions: towards a new psychology of trauma*. New York: Free Press.
- Johannessen, E., Kokkersvold, E., & Vedeler, L. (2010). *Rådgivning. Tradisjoner, teoretiske perspektiver og praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Jørgensen, B. F. (2011). Supernytt - nyheter for barn. *Pedagogisk profil*, 18(3), 6-12.
- Kinge, E. (2006). *Barnesamtaler. Det anerkjennende samværet og samtalens betydning for barn med samspillsvansker*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvernbekk, T. (2002). Vitenskapsteoretiske perspektiver. I T. Lund (Red.), *Innføring i forskningsmetodologi*. Oslo: Unipub forlag og forfatteren.
- Langeland, E. (2011). Salutogene samtalegrupper: en arena for økt mestring og velvære. I A. Lerdal & M. S. Fagermoen (Red.), *Læring og mestring: et helsefremmende perspektiv i praksis og forskning*. (s. s. 208-235). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Maxwell, J. A. (1992). Understanding and validity in qualitative research. *Harvard Educational Review* 3, 279-300.
- Maxwell, J. A. (2005). *Qualitative research design : an interactive approach*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.
- Morgan, M., Shanahan, J., & Signorielli, N. (2012). *Living with television now: advances in cultivation theory & research*. New York: Peter Lang.
- NESH, & Kalleberg, R. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: Forskningsetiske komiteer.
- Noer Mei Ling, S. (2009). *Nå kommer nyheter for barn*. Lastet ned 5. mai, 2013, fra <http://nrksuper.no/super/blog/na-kommer-nyheter-for-barn/>
- NRKSuper. (2013). *Om Supernytt*. Lastet ned 13. januar, 2013, fra <http://nrksuper.no/super/supernytt/om/>

- Pfefferbaum, B., Sealf, T. W., McDonald, N. B., Brandts, E. N., Rainwater, S. M., Maynard, B. T., Miller, P. D. (2000). Posttraumatic stress two years after the Oklahoma City Bombing in youths geographically distant from the explosion. *Psychiatry*, 63(4).
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode : en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Raundalen, M., & Schultz, J.-H. (2003). *Når jeg blir stor - hvis jeg blir stor : om betydningen av at lærere hjelper elevene til å forstå krisepregede nyheter*. Oslo: Læringssenteret.
- Raundalen, M., & Schultz, J.-H. (2006). *Krisepedagogikk : hjelp til barn og ungdom i krise*. Oslo: Universitetsforl.
- Raundalen, M., & Schultz, J.-H. (2008). *Kan vi snakke med barn om alt? : de vanskelige samtalene*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Raundalen, M., & Schultz, J.-H. (2011). *Barn av virkeligheten - Læring av livet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ruud, A. K. (2011). *Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjon med barn og ungdom i vanskelige livssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Schultz, J.-H., & Raundalen, M. (2008). Krisepedagogikk: Når krisen oppstår. I R. Haugen (Red.), *Barn og unges læringsmiljø 3 - med vekt på sosiale og emosjonelle vansker* (s. 307-338). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Schultz, J.-H., & Raundalen, M. (2011). Krisepedagogikk. Inspill til bearbeiding og videre arbeid i skolen etter terror på Utøya og i Oslo, 2011. Lastet ned 15. februar, 2013, fra http://www.udir.no/Upload/Kriser/Krisepedagogikk_Terror_august2011.pdf
- Shuster, M. A., Stein, B. D., Jaycox, L. H., Collins, R. L., Marshall, G. N., Elliott, M. N., Berry, S. H. (2001). A national survey of stress reactions after the September 11, 2001, terrorist attacks. *The new England journal of medicine*, 345(20).
- Skårderud, F., Stänicke, E., & Haugsgjerd, S. (2010). *Psykiatriboken: sinn - kropp - samfunn*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Solberg, A. (1991). Er det annerledes å intervju barn enn voksne? *Barn. Norsk senter for Barneforskning*, 4.
- Stewart, D. W., Shamdasani, P. N., & Rook, D. W. (2007). *Focus groups : theory and practice*. Thousand Oaks, Calif.: SAGE.
- Tangen, R. (2012). Tilnærmingsmåter og temaer i spesialpedagogikk - en introduksjon. I E. Befring & R. Tangen (Red.), *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Damm

- Thomassen, S. L. (2012). *Supernytt vil trygge barna*. Lastet ned 12.3, 2012, fra <http://www.barnevakten.no/supernytt-vil-trygge-barna/>
- Utdanningsdirektoratet. (2011). *Veiledere i krisepedagogikk*. Lastet ned 20.5, 2013, fra <http://www.udir.no/Laringsmiljo/Beredskap-og-krisehandtering/Veiledere-i-krisepedagogikk/>
- Wibeck, V. (2011). *Fokusgrupper : om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Wilson, B. J. (2008). Meida and Childrens Aggregation, fear and alturism. *The future of the children*, 18(1), 87-118.
- Wolff, A. C., & Ratner, P. A. (1999). Stress, Social Support, and Sense of Coherence. *Western Journal of Nursing Research*, 21(2), 182-197.
- Woolfolk, A. E. (2004). *Pedagogisk Psykologi*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagros gate
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21
Fax: +47-55 58 96
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr: 985 321 88

Peer Møller Sørensen
Institutt for spesialpedagogikk
Universitetet i Oslo
Postboks 1140 Blindern
0318 OSLO

Vår dato: 13.12.2012

Vår ref: 32359 / 3 / KH

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 10.12.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

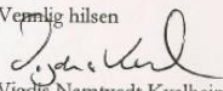
32359	<i>Barns meninger og tanker om barneprogrammet Supernytt som er produsert av NRK</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Peer Møller Sørensen</i>
Student	<i>Vibeke Høyland</i>

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Kjersti Håvardstun

Kontaktperson: Kjersti Håvardstun tlf: 55 58 29 53

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Vibeke Høyland, Sandefjordgata 4 K, 0464 OSLO

Avdelingskontorer / District Offices

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVI, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sviuit.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 32359

Personvernombudet kan ikke se at det i prosjektet behandles personopplysninger med elektroniske hjelpemidler, eller at det opprettes manuelt personregister som inneholder sensitive personopplysninger. Prosjektet vil dermed ikke omfattes av meldeplikten etter personopplysningsloven.

Personvernombudet legger til grunn at man ved transkripsjon av intervjuer eller annen overføring av data til en datamaskin, ikke registrerer opplysninger som gjør det mulig å identifisere enkeltpersoner, verken direkte eller indirekte. Alle opplysninger som behandles elektronisk i forbindelse med prosjektet må være anonyme. Med anonyme opplysninger forstås opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner i et datamateriale, verken direkte gjennom navn eller personnummer, indirekte gjennom bakgrunnsvariabler eller gjennom navneliste/koblingsnøkkel eller krypteringsformel og kode.

Lyddopptak slettes innen prosjektslutt.

Personvernombudet anbefaler at barna mottar muntlig og tilpasset informasjon om studien.

Personvernombudet forstår det slik at barna allerede har sett de aktuelle reportasjene, slik at det dreier seg om å se dem på nytt. Vi anbefaler at foreldre/foresatte opplyses om hvilke reportasjer dette er.

Vedlegg 2: Informasjonsskriv til informantene

Forespørsel om deltakelse i masterprosjekt

Kjære informant

Mitt navn er Vibeke Høyland og jeg er masterstudent ved Institutt for Spesialpedagogikk på Universitetet i Oslo. Jeg er nå i gang med min masteroppgave. I den forbindelse er jeg interessert i å komme i kontakt med barn som kan være med å diskutere programmet Supernytt og deres formidling av alvorlige nyheter. Veileder for prosjektet er Liv Heidi Mjelve. Prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste AS (NSD).

Prosjektets formål er finne ut hva barn mener om programmet «Supernytt». Jeg vil høre hva barn selv mener om formidlingen av alvorlige nyheter gjennom «Supernytt» sammenlignet med andre nyheter. Og jeg ønsker å finne ut mer om hvordan barn bruker programmet til å få en forståelse av det som skjer i verden.

Forskningsprosjektet blir lagt opp som et fokuserende gruppeintervju med 3 barn. Dersom du ønsker og delta vil vi møtes på din skole. Her vil vi se 3 reportasjer med de mest alvorlige hendelsene «Supernytt» har dekket og deretter diskutere sakene og programmet sammen. Intervjuet vil vare i ca. 45-60 min. Samtalene vil bli tatt opp på lydbånd. Opptakene som gjøres vil bli behandlet etter personvernloven og alle opplysninger om deg vil anonymiseres. Deltakelse i prosjektet er frivillig og det er når som helst mulig å trekke seg, uten å oppgi noe grunn for dette. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede opplysninger om deg slettes. Prosjektet avsluttes juni 2013. Da slettes lydopptak og øvrige data anonymiseres.

Jeg håper du ønsker å delta i prosjektet. Dersom du ønsker å delta, ber vi deg fylle ut vedlagte svarskjema og ta den med tilbake til skolen. Dersom du har spørsmål angående prosjektet så ta gjerne kontakt med meg via telefon eller mail.

Med vennlig hilsen

Vibeke Høyland, masterstudent ISP, Universitetet i Oslo

Kontaktinformasjon: 92436723 - vibeke.hoyland@gmail.com

Vedlegg 3: Informasjonsskriv til foreldre/foresatte av informanter.

Forespørsel om deltagelse i masterprosjekt

Kjære foreldre og foresatte til informanter

Mitt navn er Vibeke Høyland og jeg er masterstudent ved Institutt for Spesialpedagogikk på Universitetet i Oslo. Jeg er nå i gang med min masteroppgave. I den forbindelse er jeg interessert i å komme i kontakt med barn som kan være med å diskutere programmet Supernytt og deres formidling av alvorlige nyheter. Veileder for prosjektet er Liv Heidi Mjelve. Prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste AS (NSD).

Prosjektets formål er finne ut hva barn mener om programmet «Supernytt». Nærmere bestemt vil jeg gå inn på programmets formidling av alvorlige hendelser og høre hvordan barna bruker «Supernytt» til å få en forståelse av det som skjer i verden. Krisesituasjoner som fremstilles i media kan være mulige læringssituasjoner dersom de bearbeides, slik at barnet sitter igjen med ny og viktig kunnskap og ikke angst og redsel. Dette prosjektet vil derfor være viktig for å prøve å gi de som jobber med barn en forståelse av hvilken informasjon barn trenger når alvorlige hendelser skjer i samfunnet, slik at det skapes trygghet fremfor frykt.

Forskningsprosjektet blir lagt opp som et fokuserende gruppeintervju med 3 barn. Dersom ditt barn ønsker og delta vil vi møtes ved barnets skole. Her vil vi først se 3 reportasjer om de mest alvorlige hendelsene «Supernytt» har dekket og deretter diskutere sakene og programmet sammen. Intervjuet vil vare i ca. 45-60 min. Samtalene vil bli tatt opp på lydbånd. Opptakene som gjøres vil bli behandlet etter personvernloven og alle opplysninger om ditt barn vil anonymiseres. Deltakelse i prosjektet er frivillig og det er når som helst mulig å trekke seg, uten å oppgi noe grunn for dette. Dersom ditt barn trekker seg vil alle innsamlede opplysninger slettes. Prosjektet avsluttes juni 2013. Da slettes lydopptak og øvrige data anonymiseres.

Jeg håper ditt barn ønsker å delta i prosjektet. Dersom du/dere ønsker at deres barn skal delta ønsker jeg gjerne at dere går gjennom informasjonsskrivet som barnet har fått sammen med barnet. Videre ber vi deg fylle ut vedlagte svarskjema og sende det tilbake med barnet til

skolen. Dersom du har spørsmål angående prosjektet så ta gjerne kontakt med meg via telefon eller mail.

Med vennlig hilsen

Vibeke Høyland, masterstudent ISP, Universitetet i Oslo

Kontaktinformasjon: 92436723 – vibeke.hoyland@gmail.com

Vedlegg 4: Samtykkeerklæring til informantene

Ja, jeg ønsker å delta i prosjektet

☐

Nei, jeg ønsker ikke å delta i prosjektet

☐

Navn: _____

Adresse: _____

Telefonnummer: _____

Dato: _____ Underskrift: _____

Vedlegg 5: Samtykkeerklæring til foreldre/foresatte

Ja, mitt barn får delta i prosjektet

☐

Nei, mitt barn kan ikke delta i prosjektet

☐

Navn: _____

Adresse: _____

Telefonnummer: _____

Dato: _____ Underskrift: _____

Vedlegg 6: Intervjuguide

Formålet med prosjektet:

For tre år siden kom det egne nyheter for barn på TV. Det jeg ønsker i dag er å høre fra dere hva dere synes om Supernytts måte å presentere nyheter som handler om alvorlige og dramatiske hendelser. Jeg ønsker å få vite mer om hvordan dere synes det er å lære/høre om alvorlige ting som skjer både i vårt land og i andre land. Jeg vil gjerne at dere forteller så ærlig som mulig. Både det som er bra og det som er dårlig med det. Dere velger selv hvor mye dere vil fortelle. Etter vi har snakket litt sammen skal vi se tre reportasjer som har blitt vist på Supernytt. Disse har dere sett sammen med de andre i klassen og læreren deres. Men om du synes det er vanskelig å se på, kan du når som helst gå ut av rommet. Underveis kan det være at jeg spør om ting dere allerede har svart på, men det gjør ingenting om du svarer de samme tingene flere ganger. Ingen svar er dårlige svar, det er ingen svar som er riktige eller feil, jeg er kun opptatt av hva dere selv mener. Om dere ikke forstår hva jeg spør om, må dere ikke være redde for å si ifra. Det er min oppgave å stille spørsmål som dere forstår.

Anonymitetsgarantier:

Jeg kommer til å bruke en lydopptaker for å ta opp det vi snakker om slik at jeg skal klare å huske alt som har blitt sagt og at jeg skal slippe å skrive så mye. Lydbåndet er det bare jeg som skal høre på og alt vil bli slettet når jeg er ferdig med prosjektet. Jeg skal anonymisere navnene deres og hvilken skole dere går på. Det vil si at det vil ikke stå noe sted hva dere heter og hvilken skole dere går på. Derfor vil jeg gjerne at dere presenterer dere selv før jeg setter på lydbåndet.

(i) Barns forhold til nyheter

Først tenkte jeg vi skulle snakke litt om alle slags nyheter. Her vil jeg at dere bare skal fortelle litt om hva dere synes om å se på nyheter.

1: Hvor ofte ser dere på nyheter?

2: Hvorfor ser dere på nyheter?

3: Har dere noen eksempler på nyheter som dere har sett som har gjort dere glad/trist/redd?

4: Hva synes dere om at det nå finnes egne nyheter for barn og unge?

5: Synes dere det er viktig at barn ser på nyheter? Hvis ja/nei: Hvorfor det?

(ii) Spørsmål til innslagene

Nå skal vi se på tre nyhetsinnslag som har blitt vist i Supernytt. Jeg vil vise dere et innslag, så vil jeg still noen spørsmål før jeg viser neste.

1: Kan dere fortelle litt om hvordan dere syntes det var å høre denne nyheten?

2: Hvilke følelser kjenner dere på når dere hører om denne hendelsen?

3: Dersom dere skulle vært programleder for nyheter for barn, hvordan ville dere fortalt andre om denne nyheten?

4: Synes dere innslaget var for vanskelig/akkurat passe/for barnslig?

5: Er det noen av dere som hørte om denne hendelsen fra andre steder enn Supernytt? Hvis ja: Kan dere fortelle litt om forskjellen på de to innslagene dere så?

(iii) Påvirkning av krisepregede nyheter

I starten spurte jeg om dere kunne gi meg eksempler på nyheter som hadde gjort at dere ble redd eller trist. Nå har jeg lyst at vi skal snakke litt mer om det.

1: Kan dere fortelle hvilke hendelser dere synes er mest skremmende å se på nyhetene?

Etter at man har sett nyheter som har gjort sterkt inntrykk på en, kan man av og til tenke på det etterpå.

2: Har dere noen gang opplevd det?

3: Hva er det som gjør at du begynner å tenke på det?

4: Er det i spesielle situasjoner hvor du har tenkt på det?

5: Hva tror dere skal til for at barn ikke skal bli redd/trist/engstelig av å se reportasjer om alvorlige hendelser?

(iv) Samtalen om krisepregede nyheter

1: Dersom dere har sett/hørt en nyhet som har gjort at dere har blitt redd eller trist, snakker dere med noen om det etterpå? Hvis ja. Med hvem og hvorfor?

2: Hjelper det å snakke om det?

3: Hva synes dere kan være lurt å gjøre dersom dere har sett nyheter som har gjort at dere har blitt bekymret eller lei dere?

4: Dersom dere har sett en nyhet som gjør dere redd eller trist, hva vil dere at voksne skal gjøre for at dere skal bli mindre redd eller trist?

5: Hvorfor tror dere at noen voksne velger å ikke snakke med barn om slike alvorlige nyheter?

(v) Nyheter og skolen

1: Hvor mye tid bruker dere på skolen til å diskutere/snakke om nyheter som er alvorlige/dramatiske?

2: Synes dere lærerne forteller for mye eller for lite når det har skjedd en alvorlig hendelse som det snakkes mye om i nyhetene?

(vi) Opplevelse av sammenheng

1: Kan dere si noe om forskjellene mellom Supernytt og andre nyheter?

2: Hva mener dere at dere kan lære av å se på og å diskutere nyheter som er alvorlige og dramatiske?

3: Synes dere det er like interessant å få vite om hendelser som skjer i utlandet? Hvis ja: Hvorfor er det viktig å vite noe om hendelser som skjer langt borte?

OPPSUMMERING:

1: Hvis dere skal gi et råd til voksne som skal lage nyheter til barn, hva ville det vært?

2: Er det noe mer dere har lyst til å si om dette som dere ikke har fått sagt?

3: Hvordan var det å bli intervjuet på denne måten?

